Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 24 (9399) | Вторник, январь 29, 1974 чыл | 1925 чылда үндезилеттинген | Өртээ 2 кон.

Бөгүн партияның XV область конференциязы ажыттынар. Ооң делегаттарынга изиг байыр!

ЧАА-ЧАА БЕДИКТЕРЖЕ!

Тываның партия организациязының амыдыралынга улуг, чугула болуушкун — партияның XV область конференциязы бөгүн Кызылга ажыттынар. Республиканың он муң ажыг коммунистериниң армиязының төлөөлекчилери аңаа СЭКП-ниң XXIV съездиниңиң шиитпирлерин амыдырал ханды ыдыр талазы-биле партия организацияларының отчёттуг үеде чоруткан хөй талалыг ажыл-чорудулгазының чедишкиннинг-даа, четчес-даа талаларын хандыр анализтен чугаалажын коор болгаш моон соцгаргы соруулгаларны база оларны шиитпирлээриниң аргаларын айтыр.

Партияның область организациязы отчёттуг үениң дургузунда идея болгаш организация талазы-биле улам быжыгып, ооң сан талазы-биле составы өскен. Сөөлгү чылдарда партия райкомнары, хооркому болгаш эге организацияларының хөй нуруузу тоску беш чылдың онаалдаларын доолдур болгаш ажыр күүседиринче ажылчы чоннарның күжүн мобилизастаар, шитики курлавырларны улам долу ажыглаар талазы-биле организакчы болгаш политмассалыг ажылды элээн экижиткен. Ылаңгыя Таңдының партия организациязы будүүрүге участоктарынга күштерни таарыштыр тургузарының, а Каа-Хемниң партия организациязы ажылчы чоннарның күжүн хүлээгелерни күүседиринче мобилизастаар, социалистиг чарыштыг калбак аспгерелдиг кыдыр организастан, удуртур талазы-биле шудургу, тодаргай ажылдарны чоруткан. Ол ышкаш СЭКП Кызыл хооркому база Чоон-Хемчик, Бий-Хем райкомнары «Тыва даг-дүгү» комбинатта партком партия эге организацияларының дайынчы арга-шиитээзин бедидер, оларның ажылының стилин сайыраңгайжыдар дээш хөй үүлдерни кылган.

СЭКП ТК-ның болгаш Совет чазактың доктаамал дуаламчызының ачызы-биле база партия организациязының удуртулгазы-биле ийи орденнит совет Тываның ажылчы чоннары тоску беш чылдың эрткен үш чылдарында улуг чедишкиннерни чедип алган. Беш чыл планының Директиваларының талазы-биле кол-кол көргүзүглер күүсеттинип турар. Чижээ, 1970 чыл-биле деңнээрге үлетпүр бүдүрүлгезиниң хемчээли 1973 чылда 35,7 хуу көвүдээн, ол-ла үеде күш-ажылдың бүдүрүкчүлүү 24,3 хуу өскен.

Отчёттуг үеде капитал тудуунга, транспортту хогжүдеринге удуртулга партийжи ажылдың эң чугула участоктарының биредээ болган. Беш чылдың үш чылдарында тудугжуларның, монтажчыларның эрес шудургу күш-ажылының ачызында 220,5 млн. рубльдүг капитал салыышкының шиңгээдип алган, ол-ла үеде будүүрүлгенин, амыдырал-хандырылганын, культураның элээн хөй эң чугула тудугларын, 250 муң дөрбелчин метр чурттага шөлүн болгаш эргежок чугула өске-даа тудуг объектилерин ажыглалга киргген. Беш чылдың үш чылдарында автотранспорт доктааттынган онаалдадан ажыр 640 муң тонна янзы-бүрү түүктү, 8 миллион-ажыг пассажирни сөөрткен, амгы үеде автотранспорттуң 89 ажылдакчылары беш чыл планын күүседипкен. Ооң-биле кады отчёттуг үеде партия организациларының удуртулгазы-биле амыдырал хандырылгазын, садыгны, харылзааны улам ыцай хогжүдер талазы-биле хөй үүлдер кылдынган.

СЭКП XXIV съездизиниң болгаш ТК-ның ооң дараазында Пленумнарының көдээ ажыл-агый талазы-биле айтыышкынарын боттандырбышаан, партияның область организациязы көдээ ажыл-агыйны удуртуруп сайзыраңгайжыдарынче, ооң будүүрүлгезиниң темпизин дүргедиринче, колхозтарның болгаш совхозтарның материал-техниктиг баазазын бижыглаарынче угланган чамдык хемчеглерни боттаадырган. Ынчангаш республикага чер болгаш мал ажылының продуктуларын будүүрериниң болгаш белеткээриниң хемчээли көвүдээн.

Чедип алдынган чедишкиннерге ооңургавас, кол кичээнгейни чедир шиитпирлеттинмээн айтырыгларже, моон соцгаргы соруулгаже салыр деп бистиң партиивыс айтып турар болган. Кылдынган анализтен ап көөрге, үлетпүрүн, тудугуңу база көдээ ажыл-агыйның болгаш улус ажыл-агыйының өске-даа чамдык адырларының эрткен чылдарда көргүзүглери беш чыл планының контроль чурагайларындан хожудап турар. Ынчангаш арткан үш чылда кылыр ажылдың хемчээли аажок улуг. Чижээ, беш чылдың арткан үеринде чаңгыс үлетпүр бөлүк 200 млн. рубль хемчээлдиг продукцияны будүүрер ужурлуг, ол болза, беш чылда планнаттынган продукцияның инити хемчээлиниң 46 хуузудур. Бир эвес капитал тудуунда болгаш ажыл-агыйның өске-даа адырларында байдалды ап көөр болза, соруулга ооң тудак чок парын.

СЭКП ТК-ның декабрь (1973 чыл) Пленумунуң шиитпирлериге база аңаа партия Төп Комитединиң Чиңгине секретары эш Л. И. Брежневтиң чугаазынга дүүштүр алыр болза, көдээ ажыл-агыйны хогжүдеринге республиканың колхозтары болгаш совхозтары улуг курлавырларны болгаш аргаларны чедир ажыглаваанындан мында база-ла улуг хожудаашкыныг боон турар. Беш чылдарның үш чылдарында тараа будүүрер планны 80 муң тоннаны чедир күүсеттээн. Ол ышкаш малдың баш санын өстүрериниң болгаш ооң продуктулуун бедидериниң талазы-биле ажылдарда улуг четчестер бар болуп үргүлчүлевишаан. Эзт болгаш дүк будүүрериниң база садарының талазы-биле беш чыл планының опаалдалары күүсеттинмейн турар.

Беш чылдың үш чылдарының түңнелериниң анализи үлетпүрге, тудугга база көдээ ажыл-агыйга болгаш улус ажыл-агыйының өске-даа адырларына партийжи удуртулганы улам күштелдирерин негеп турар. Ынчангаш партия организацияларының организакчы болгаш политиктиг бүгү ажыл-чорудулгазын СЭКП-ниң XXIV съездизиниң, партия Төп Комитединиң, декабрь (1973 чыл) пленумунуң негелделериниң деңнелиге чедир бедидер ужурлуг. Ылаңгыя күш-ажылдың будүүркүлүүн бедидеря, коллективтерге ажыл-херекчи байдалды тургузары база дээштиг социалистиг чарышты организастаары, күш-ажылдың сагылгаа-турумун быжыглаары доктаамал кичээнгейни негеп турар. Бо бүгү айтырыглар бөгүн ажыттынар конференцияга база чидин-биле тургустунар апаар.

СЭКП-ниң XXIV съездизиниң айтыышкынын барымдаалааш, партия эге организацияларының дайынчы аргашиитээзин күштелдирер, оларның организакчы болгаш идеологтуг бүгү ажылын экижидер база коммунистерниң идепкейин, ажыл-херекке харыысалгазын бедидер талазы-биле соолгу чылдарда биске улуг ажылдар чоруттунган. Организас-политиктиг чугула хемчег — партдокументилер солуушкунунга белеткелдиң болгаш ону чорудун турарының амгы үеэзинде ол хемчеглер улам идепкейжин күштелген. Ынчалзажок партийжи ажылдың стилин болгаш аргазын улам сайыраңгайжыдары, хөй-ыыты организацияларынга удуртулганы экижидери, партияның бригада, цех организацияларының, партболүктериниң күш-ажылчы коллективтерге организакчы, башкарыкчы ролюн ам-даа бедидери эргежок чугула дээрзин эрткен отчёт соңгулдалыг хуралдарга база партияның район, хоорай конференцияларынга тодаргай айыткан. Ынчангаш партийжи-организастыг болгаш идеологтуг ажылдың айтырыглары бөгүнгү конференцияга улуг черии ээлээр апаар.

СЭКП Төп Комитединиң партияга, совет улуска Кыйгырыынга сорук киргген Тываның бүгү коммунистери, ажылчы чоннары бөгүн ажыттынар партконференцияның үндүрер доктаалын амыдыралга боттандырар дээш бүгү үүлдерни кылып, ооң-биле СЭКП-ниң XXIV съездизиниң шиитпираерин, беш чылдың даалгаларын күүседиринге төлептиг салыышкынын киирер дээрзинге чигзиниг турбас.

СОВЕТ КИЖИЛЕРНИҢ БЕШ ЧЫЛДЫҢ ДӨРТКҮ ЧЫЛЫНЫҢ ДААЛГАЛАРЫН ЧЕДИИШКИННИГ КҮҮСЕДИРИ ДЭЭШ ЧҮТКҮЛДҮГ ШИМЧЭЭШКИНИН БАШТАП, ЧЕДИП АЛГАН ДУРЖУЛГАНЫ ДОЛУЗУ-БИЛЕ АЖЫГЛААРЫНЧЕ БОТТАРЫНЫҢ АЖЫЛЫН САЙЫЗЫРАНГАЙЖЫДЫП, ҮРГҮЛЧҮ МУРНУКУ ОДУРУГГА, ЭҢ-НЕ БЕРГЕ ЧЕРЛЕРГЕ ТУРЖУП, БОТТАРЫНЫҢ БИЛИИН БОЛГАШ МЕРГЕЖИЛИН УЛУСКА, ООҢ ЭРГЕ-АЖЫКТАРЫ БАЗА ААСКЕЖИИ ДЭЭШ ДЕМИСЕЛГЕ БЭЭРИНЧЕ ПАРТИЯ ОРГАНИЗАЦИЯЛАРЫҢ, БҮГҮ КОММУНИСТЕРНИ СЭКП ТӨП КОМИТЕДИ КЫЙГЫРЫП ТУР.

(СЭКП ТК-ның партияга, совет улуска Кыйгырыындан).

Шалыпчы иште

Партияның область конференциязының ажыттынар хүнүнге төлептиг белекти «Тыва даг-дүгү» комбинаттың руда арыглаар фабриказының коллективи сөңнээн. Январьның дөрт неделязының дургузунда будүүрүлге руданы арыглаап, 3275 тонна бедик шынарлыг даг-дүгүн бээр турган болза, 3727 тонна кылдыр күүсеткен. Ол дээрге фабриканың ээлчеглер бүрүзү нормазын доктаамал ажыр күүседип, бедик будүүркүчүлүг ажылдаанының ачызында боттанып турар.

Комсомолчу Сагит Гайдулиниң ээлчээ эрткен үе иштинде 864 тонна даг-дүгүн арыглап будүүрүп, азы планын 124 хуу күүсеткен. Үүрмектеп сорттаар комплексте Евгений Звенковтуң ээлчээ руда арыглаарының планын бо хүнге чедир 170,4 хууга боттандырып келген.

Белен продукция чүдүүрүп чорудар участок (начальниги коммунист А. Ширяев) 3800 тонна даг-дүгүн чорудар турган, 3889 тоннаны чоруткан.

Бистиң иорр.

Хойжу делегат

Адыг-оол Бокташович Доңгак—дуриулгалыг хойжу. Опу Бай-Тайга районунуң «Мурвакчы» колхозунуң ажыл-ишчилери хүндүлээр. Эрес-соруккур малчын эрткен шиитпирлиг чылда шудургу ажылдаан: 100 хойдан-на 105 хураганны бүрүн камгалап, бир хойдан 2,6 кг дүктү кыргыын алган. Ам ооң кыштаанда бодунуң белеткеп алганы 10 тонна сигенни база бар.

Кадарчының хою оолдан эгелээн. Ооң коданында 110 хой торээн, 113 хураган менди доругун турар.

СЭКП ТК-ның партияга, совет улуска Кыйгырыын танышкаш, аңаа сорук киргин, коммунист хойжу тоску беш чылдың тодарадыкчы дөртү чылында 100 хойдан-на 110 хураганны камгалап ап, хой бүрүзүнден-не 2,8 кг дүктү кыргыырын, чайын 15 тонна мал чемин белеткеп алырын үлээнген. Ол дээрге бүгүн Кызылга ажыттынар партияның XV область конференциязынга мурнакчы хойжуның күш-ажылчы рапорту болур.

Коммунист Адыг-оол Доңгак ыраккы Бай-Тайгадан партияның XV область конференциязында делегат болуп киржип турар.

С. КАРА-САЛ.

Автомашиналар Кунгуртугже үнүпкен

Кунгуртуг — бистиң республиканың эң ырак черде чурттакчылыг суурларының биредээ. Амгы үеде ол суурбиле чүгле авиацияның дузазы-биле аргыжып турар.

Дүүн пайысылал Кызылдан ыраккы Кунгуртуг суурже автомашиналарның баштайы колонназы үнүпкен. № 1 колоннада автоколонна начальниги эш Ю. К. Ахметзянновка баштаткан 8 машина составтыг колонна «Тере-Хөл» колхозка эвээш эвес чүүктү чедирер. Колонна Сарыг-Сеп. Үжеп суурларны тавартыр Кунгуртугже углапкан.

Бир эвес агаар-бойдустуң болгаш оруктуң байдалы эки болур болза, чолаачылар үш дугаар хүнде аңаа чеде бээрлер. Олар колхозка 4 машина дусту, 2 машина цементини, бир пилорамманы болгаш оон-даа өске чүүктү чедирерлер.

А. КИЛИН.

ЧУРУКТА: Партияның XV область конференциязының делегаттары (оң таладан) Өвурден—«Коммунизмче орук» колхозтуң малчыны Ондар Быдык, СЭКП райкомунуң оргкилдис эргелекчизи Маадыр-оол Лопсан-Серен, районо эргелекчизи Донгак Дангай-оол, «Торгалыг» совхозтуң партком секретары Василий Бурбу. Хандагайтыда райсн эмнелгезиниң эмчизи Иргит Манмаш, инженер Танов Монгуш; Эрзиниң райпо даргазы Александр Ширин.

О. Охемчиктиң фотозу.

Эш Л. И. Брежневтиң Куба Республикаже чорупканы

Кубаның Коммунистиг партиязының ТК-зының бирги секретары, Революстуг чазактың премьер-министри Фидель Кастро Рустуң чалаанын ёзугаар СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары эш Л. И. Брежнев январь 28-те Москвадан Куба Республикаже албанның пайыралдыг алы-чоруун кылып чорупкан.

СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, ССРЭ-ниң даштыкы херектер министри А. А. Громыко, СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, Украинаның КП ТК-ның бирги секретары В. В. Щербицкий, СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнүнге кандидат, СЭКП-ниң Ленинград обкомунуң бирги секретары Г. В. Романов, СЭКП ТК-ның секретары К. Ф. Катушев, СЭКП ТК-ның кежигүнү, хамааты ужар түүл министри Б. П. Бугаев, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даштыкы экономиктиг харылзаалар талазы-биле күрүне комитединиң даргазының бирги оралакчызы И. В. Архипов, а ол ышкаш СЭКП ТК-ның кежигүнү, СЭКП ТК-ның Чиңгине секретарының дузалакчызы К. В. Русаков, СЭКП-ниң Төп ревизия комиссиязының кежигүнү, СЭКП ТК-ның Чиңгине секретарының дузалакчызы А. М. Александров, СЭКП ТК-ның Чиңгине секретарының дузалакчызы А. И. Блатов, СЭКП-ниң Төп ревизия комиссиязының кежигүнү, СЭТА-ның Чиңгине директору Л. М. Замятин олар эш Л. И. Брежнев-биле кады чорупканнар.

Эштер Ю. В. Андропов, А. А. Гречко, Б. В. Гришин, А. П. Кириленко, А. Н. Косыгин, А. Я. Пельше, Н. В. Подгорный, Д. С. Полянский, М. А. Суслов, А. Н. Шелепин, П. Н. Демичев, Б. Н. Пономарев, М. С. Соломенцев, В. И. Долгих, И. В. Капитонов, СЭКП ТК-ның кежигүннери П. А. Абрасимов, В. В. Кузнецов, Г. С. Павлов, К. У. Черненко, Г. Э. Цуканов, Н. А. Шелоков, СЭКП ТК-ның кежигүнүнге кандидат С. К. Цвигун, СЭКП-ниң Төп ревизия комиссиязының кежигүннери О. Б. Рахманин, Г. К. Цинев, СЭКП ТК-ның Чиңгине секретарының дузалакчызы В. А. Голиков олар эш Л. И. Брежневти Совет Эвилелинин болгаш Куба Республиканың күрүне туктарын аскан Внуково аэродромундан үдээнгер.

Куба Республиканың Совет Эвилелинде элчин чериниң дипломаттыг ажылдакчылары, а ол ышкаш Канаданың ССРЭ-де элчини Р. А. Д. Форд олар үдээнгернин аразынга база турган.

Ол-ла самолёт-биле Гаванаже Куба Республиканың Совет Эвилелинде элчини Северо Агирре дель Кристо ужудун чорупкан. (СЭТА).

Пренса Латина агентилелдин корреспондентизинге Л. И. Брежневтиң медеглели

СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары эш Л. И. Брежнев Гаванаже ужудун чоруптарының мурнунда Пренса Латина агентилелдиң корреспондентизинге дараазында медеглелди аэродромга кылган:

Мен эш Фидель Кастровуң Хосталга ортулуунче чалаашкының улуг өөрүшкү-биле хүлээп алган мен.

Мен силерниң чуртунар-биле, куба революцияның чедишкиннери-биле таныжар, маадырлыг куба улуска байыр чедирип, оларның революстуг кодүрлүүшкүнүге болгаш эрес-маадырлыг чоруунга совет кижилериң магадаашкынын дамчыдар аргалыг болганымга онза сагыш-сеткил ханыышкынныг боон турар мен.

Совет Эвилели биле Кубаның аразында социалистиг интернационализмниң принциптеринге үндезилеттинген быжыг акы-дуңма ёзузунуң пайыралы туруп турар.

Эш Фидель Кастро-биле куба черге ужуражырымны четтикпейн маган турар мен. Ооң-биле болгаш Куба Республиканың өске-даа удуртукчулары-биле кылыр чугаалажыышкынарывыс бистиң акы-дуңма партияларывыс аразынга, совет болгаш куба улустарның аразынга пайыралды улам ханыладырынга идиглиг болурунга бүзүрээр мен.

Гаванага ужурашкыже!

(СЭТА).

Тиилекчилерге шаңналдарны тывыскан

1973 чылда улус ажыл-агый планын хуусаа бетинде күүседирин чедип алганы дээш база республиканың үлетпүр, тудуг, транспорт, садыг, амыдырал хандырылга ажылдакчыларының аразында социалистиг чарыштың тиилекчилери болган Кызылдың эзт комбинадынын, «Кызыл тудуг» эргелелинин, Каа-Хем райпозунуң болгаш Тураның амыдырал хандырылга комбинадынын коллективтеринге СЭКП Тыва обкомунуң, республиканың Министрлер Чөвүлелиниң болгаш облпрофчөвүлелдиң шилчиир Кызыл туктарын тывыскан.

УЛУГ НАЙЫРАЛДЫҢ ҮРЕ-ТҮҢНЕЛДЕРИ

Карелияга болгаш Хакасияга Улустарның найыралы орденни тывысканы

ПЕТРОЗАВОДСК. (СЭТА). Карелияның тутунда Ленин болгаш Октябрь революциязының орденнери-биле кожа Улустарның найыралы орден чайнап турар. Совет улустарның акы-дуңма кады ажылдажылгазын болгаш найыралын быжыглаарынга улуг ачы-хавыязы дээш, экономиктиг, социал-политиктиг, культурлуг тургузуушкунга чедишкиннери дээш база база ССРЭ-ниң тургустунганының 50 чылынга алдар кылдыр автономнуг республикага ол шаңналды тывыскан.

Петрозаводскиге СЭКП область комитединиң болгаш республиканың Дээди Совединиң каттышкан байырлыг хуралы болган. Ону Карель АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы **П. С. Прокконен** ажыткан:

СЭКП ТК-ның Политбюрозунуң составын СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары Л. И. Брежневти баштадыр хүндүлүг президиумга диңмиттиг адыш часкаашкыны-биле соңгаан.

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазыңы оралакчызы **И. Т. Новиков** чылгаанарга байыр чедирип, чүве чугаалаан.

СЭКП ТК-ның, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң болгаш СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары Л. И. Брежневтиң бодунуң өмүнээзинден ол байырлыг хурал киржикчилеринге, республиканың бүгү ажылчы чоннарынга төлептиг бедик шаңнал дээш чүректиң ханызындан ыраажы тывыскан.

Петрозаводскиге СЭКП область комитединиң болгаш республиканың Дээди Совединиң каттышкан байырлыг хуралы болган. Ону Карель АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы **П. С. Прокконен** ажыткан:

СЭКП ТК-ның Политбюрозунуң составын СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары Л. И. Брежневти баштадыр хүндүлүг президиумга диңмиттиг адыш часкаашкыны-биле соңгаан.

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазыңы оралакчызы **И. Т. Новиков** чылгаанарга байыр чедирип, чүве чугаалаан.

СЭКП ТК-ның, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң болгаш СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары Л. И. Брежневтиң бодунуң өмүнээзинден ол байырлыг хурал киржикчилеринге, республиканың бүгү ажылчы чоннарынга төлептиг бедик шаңнал дээш чүректиң ханызындан ыраажы тывыскан.

Карелия Совет эрге-чагырганың чылдарында бистиң чурттун улустарының акы-дуңма өг-бүлезинге улуг болгаш алдарлыг орукту эрткен деп оратор демдеглээн. Хаанныг Россияның хожудаңгай кыдыг-кызыгаары турган Карелия амгы үеде таныттынмас кылдыр чаартынган: үлетпүр бүдүрүп үндүрериниң хемчээли 260 катап улгаткан. Карелияның электри станциялары чылдың-на 2,5 миллиард киловатт-шак энергияны берип турар.

Ыяш белеткээр, ыяш чазап кылыр, целлюлоза-саазын болгаш ыяш-химия үлетпүрү калбаа-биле хогжээн. Ында тракторну болгаш суднону кыдыр, саазын кылыр дериг-херекселдерни үндүрүп, ооңуг металлургияны, тудуг материалдарын, а ол ышкаш чиик болгаш аъш-чем үлетпүрүн, балык тывыжын хогжүткен.

Карелия чылдыг-на чуртка 17 миллион кубометр хире ыяшты, ССРЭ-де кылын турар колук саазынының үшкү кезиин, ыяш соортүр тускай муң-муң тракторларны берин турар. «Карелияга кылган» деп бижин каан продукцияны 40 чуртче үвдүрүп турар.

Республиканың көдээ ажылагыйынга үндезин чаартылгалар болган.

Республиканың улус ооредилгезиниң, медицинаның, эртемниң, культураның, уран чүүлдүг талазы-биле чедишкиннери база улуг.

СЭКП Төп Комитединиң партияга, совет улуска Кыйгырыы совет кижилериң кичээнгейин хаара тудуп турар. Ында беш чылдың дөртү чылында партияның XXIV съездизиниң шиитпирлерин күүседиринге чаа-чаа чедишкиннерже кыйгырып, бистиң ажыл-амыдыралывыстың эң чугула айтырыгларын айыып турар. СЭКП ТК-ның Политбюрозунуң болгаш Төп Комитединиң, СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары эш Л. И. Брежневтиң бодунуң коммунистиг партияны, ооң лениничи Төп Комитедин долгандыр сырый каттышпышаан, беш чылдың даалгаларын хуусаазындан эрте күүседиринге күжүн харамнанмас дээрзинге бүзүрелди илереткеш, ол буянныг-чаагай ажыл-херекке улуг чедишкиннерлиг болурун күүзээн.

СЭКП-ниң Карель обкомунуң бирги секретары **И. И. Сенькин** харыы сөс ап, чүве чугаалаан. Ол республиканың коммунистериниң, бүгү ажылчы чоннарының өмүнээзинден Төрээн чурттуң бедик шаңналы дээш СЭКП Төп Комитединиге, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунга болгаш Совет чазакка үүректиң ханызындан өөрүп четтириишкинни илереткен, Совет Карелияның тоогузу, ооң бүгү талазы-биле чедишкиннери—СЭКП Төп Комитединиң амыдыралда чайгылыш чокка боттандырып турар лениничи национал политиказының эң чаймынчак көргүзүү болурун ол чугаалаан. Төрээн чурттуң шаңналынга харыы кылдыр Карелияның ажылчы чоннары торээн Коммунистиг партияны, ооң дайынчы штавы эш Л. И. Брежневке баштаткан лениничи Төп Комитедин долгандыр улам сырый каттыжар.

Сегежтиң целлюлоза-саазын комбинадының ажылчыны **А. М. Калитин**, В. И. Ленин аттыг саазын кылыр заводтуң ажылчыны **А. М. Певгонен**, тудугжу бригадир **Н. И. Максаков**, ССРЭ-ниң Эртемнер академиязының Карель филиалының Президиумунун даргазы, ССРЭ-ниң ЭА-ның корреспондент кежигүнү **Н. И. Пьявченко** олар байырлыг хуралга чүве чугаалааш, коммунистиг тургузуушкунга боттарының салыышкынын улам улгаттырарын аазаапнар.

Хураадың киржикчилери СЭКП ТК-ның, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунга, Совет чазакка байырлыг чагааны улуг сорук киришкининг хүлээп алганнар.

АБАКАН. (СЭТА). Хакасияда—улуг байырлал. Ол автономнуг обласка Улустарның найыралы орденни тывыскан. Совет улустарның акы-дуңма найыралын быжыглаарының херээнге, ажыл-агый культура тургузуушкунунга чедишкиннери дээш база ССРЭ-ниң тургустунганының 50 чылынга алдар кылдыр ол ооң-биле шаңнаткан.

Область төвүнге СЭКП обкомунуң болгаш ажылчы чоннар депутаттарының область Совединиң байырлыг хуралы болган.

Ооң киржикчилери СЭКП ТК-ның Политбюрозунуң составын СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары Л. И. Брежневти баштадыр улуг сорук киришкин-биле хүндүлүг президиумга соңгаан.

СЭКП ТК-ның кежигүнү, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчызы **В. А. Кириллинге** сөс берген. СЭКП Төп Комитединиң, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң, Министрлер Чөвүлелиниң болгаш СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары Л. И. Брежневтиң бодунуң өмүнээзинден ол хүндүлүг болгаш бедик шаңнал дээш Совет Хакасияның бүгү ажыл-ишчилериге чүректиң ханызындан байыр чедирген.

Лениничи национал политиканы амыдыралга чайгылыш чокка боттандырганының түңнелинде Хакасияның чериге тоогунуң эң кыска хуусаазында улуг өскерлиишкиннер болган деп В. А. Кириллин чугаалаан. Совет эрге-чагырганың чылдарында Хакасия — үжүк-бижик чок чоруктан улус өөредилгезиниң болгаш культураның чечектелиишкининге, эрге-шолээ чок, ядыы-түреаги чоруктан — национал девискээр талазы-биле автономнуг боон, материалдыг чаагай амыдыралга чедир алдарлыг орукту эрткен.

1973 чылда үлетпүр продукциязының хемчээли 1930 чылдыы-биле деңнээрге, ооң барык 200 катап улгаткан. Үлетпүрүн хомур-даш, даг-руда, ыяш болгаш ыяш болбаазырадыр, химия болгаш машина кылыр, чиик болгаш аъш-чем дээн ышкаш чаа-чаа адырларын тургускан. Көдээ ажылагыйны, а ол ышкаш ооредилгени, кадык камгалалын, эртемни болгаш культураны хогжүдеринге область база кайгамчыктыг чедишкинни чедип алган.

Хакасияның экономиказын улам кодүрери улуг кедилиг боон турар. Саяның девискээр аайы-биле будүүрүлге комплекизиниң баштайгы тудугларын: Саян ГЭС-ти, Абаканның вагон кылыр заводун болгаш өске-даа черлерни тудуп агелээн.

В. А. Кириллин ооң ыцай СЭКП ТК-ның декабрь (1973 ч.), Пленумунга эш Л. И. Брежневтиң чугаазынга болгаш партияның Төп Комитединиң партияга, совет улуска Кыйгырыынга холбаштыр областың ажылчы чоннарының соруулгаларының дугайын чугаалаан.

В. А. Кириллин Хакас автономнуг областы Улустарның найыралы орден-биле шаңнаар дугайында ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Чарлыын номчааш, чыылганнар диңмиттиг адыш часкап турда, ону областың тугунга кадаан.

Партияның Хакас обкомунуң бирги секретары **А. И. Крылов**, Абаканның күрүнеңиң педагогика институдунуң ректору **Д. И. Нагрузов**, Черногорскийниң хомур-даш разрезиниң механиги **В. Г. Калинин**, Алтай районунуң «Россия» совхозунуң директору **В. Д. Логинов**, Саянгас тудутнуң дашчызы **В. В. Степанова** болгаш өскелер-даа байырлыг хуралга сөс ап, чүве чугаалааш, СЭКП ТК-га, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунга болгаш Совет чазакка чүректиң ханызындан ооруп четтиргенин илереткеннер.

Байырлыг хуралдың киржикчилери СЭКП Төп Комитединге, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунга болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинге байырлыг чагааны улуг водурлүүшкүнүнүг хүлээп алганнар.

РЕСПУБЛИКАНЫҢ ПАРТИЯ ОРГАНИЗАЦИЯЛАРЫНЫҢ АМЫДЫРАЛЫНДАН

БИСТИҢ КОММУНИСТЕРНИҢ ЧУГУЛА СОРУЛГАЗЫ

Партия Тыва обкомунун X пленумунга Тывага хой ажылын улам ынай хөгжүдер хемчеглер дугайында шыңгыы чугаалар болганын билир болгай бис. Районнуң партия организациязы ажыл-агыйынын бо адырында байдалды көдээ ажыл-агый органнары-биле кады хандыр анализтеп көргеш, обком пленумунуң доктаалын боттандырар хемчеглерни ап турар. Ажыл-агый бүрүзүнге хойнун баш санын өстүрер, ооң продуктулуун бедидер талазы-биле хемчеглерни ажылдап кылгаш, ону бригадаларда парторганизацияларның ажык хуралдарынга бүгү талалыг чугаалажыр, сайгарын көргүзүп. Ооң-биле кады бо чугула айтырыгны эрткен чылдың төнчүзүнде СЭКП райкомунуң пленумунга чугаалашкаш, тодаргай доктаалды хүлээп алган болгаш хой ажылын улам ынай хөгжүдерин ажыл-агыйларда коммунистерниң, комсомолчуларның эң чугула сорулгазы кылдыр салган.

Эрткен чылдарның түңнелдерин анализтеп көөрге СЭКП обкомунуң X пленумунуң доктаалын чедиишкинниг күүседиринге район төлептиг үлүүн киирер бүгү аргалар-лыг болгаш курлавырлардыг. Чамдык чижектерни көрээли. Районда 42 хойжу эрткен чылын төрүүр 100 хойга онааштыр 100-тен 140 чедир, а 27 хойжу 90-дан 99 чедир хураганны камгалап алган. Оларның мурнуку одуруунда колдуунда-ла коммунистер чоруп турар. Оларның чамдыктары боттары бедик көргүзүглерни чедип ап, хойжу бригадаларны баштап турар.

Чижээ, «Алдан-Маадыр» совхозтуң Шекпээрде хойжу бригадазын коммунист Ооржак Серен билдилиг удуртуп, малчын бүрүзүнүң харыысалгазын бедидер талазы-биле хемчеглерни ап келген. Ынчангаш эрткен чылын ол бригада төрүүр 100 хойга онааштыр 106 хураганны, бир хой бүрүзүнден 2,1 кг дүктү кыргын алгаш, бригадалар аразына чарышка тиилекчи болуп,

Саннар, фактылар

●Партияның область организациязында амгы үеде 398 партия организациязы бактаан турар. Ооң иштинде 40 парткомпар бар. Парткомнарда 215 цех болгаш бригада эге организациялары бар. Ниитизи-биле чер-черде 225 партболүктер ажылдап турар.

«Тыва даг-дүгү», «Тыва кобальт» комбинаттарда, «Сүт-Хөл», «Чыраа-Бажы» совхозтарда парторганизациялар эң хөй кежигүннерлиг.

●Партияның область организациязының составында амгы үеде 10500 ажыг коммунист бар. Олар дээрге 37 национ-алдарның төлөөлөкчилери. Оларда ажылчыннар болгаш колхозчулар барык-ла кезик хире болуп турар.

●Улус ажыл-агыйының бүгү ажылдарында 9600 ажыг коммунист ажылдап турар. Олардан материалдыг бүдүүлгеде 6000 коммунист хаара туттунган, азы 62 хуузудур.

●Бүгү коммунистерниң 51,6 хуузу дээди болгаш ортумак эртемниг. Эртемнерниң бир доктору болгаш 28 кандидаты эртем-шинчилел ажыл кылып турар.

●Партияның хүрээлеңинде 1411 коммунист үжен болгаш оон-даа хөй чыл партстажтыг. Оларның иштинде коммунистер Каа-Хем районда Василий Федорович Верходубов СЭКП-ге 1920 чылда, Кызыл хоорайда чурттап турар Данил Баткарович Данзын-оол, Улуг-Хем районуң партия организациязында Михаил Суванович Кудажы, Чамзырын Ховалыг Бадыжык болгаш Шойгар-оол Ховалыг Нама-оол олар партияга 1923 чылда киргеннер.

●Коммунистиг партияның хүрээлеңи чыл-чылда ажылчын аңгының, колхозчу тараачыннарның болгаш улусчу интеллигенциянын эң эки төлөөлекчилери-биле немежип өзүп турар.

1971-73 чылдарның дургузунда СЭКП кежигүнүнге болгаш ооң кандидатынга хүлээп алганнарның 62,5 хуузу ажылчыннар болгаш колхозчулар болган. 1971 чылда партияга хүлээп алдынган коммунистерден ажылчыннар болгаш колхозчулар 56,5 хуу турган болза, ол сан 1973 чылда 70,2 хуу чедир өскен.

●СЭКП-ниң Кызыл хоорко-мунуң болгаш райкомнарның секретарларының 42 хуузу улус ажыл-агыйының специалистери.

●Партия эге организациялар-ының секретарларының 92 хуузу дээди болгаш ортумак эртемниг. Оларның аразында хөрээжеңнер 34 хуу чедип турар.

СЭКП райкомунуң болгаш райкүүскомнуң шилчиир Кызыл тугун алган.

Ол-ла совхозтуң Оргу-Шөлде хойжу бригадазында партбөлүктү коммунист Ооржак Дажы-Намчал Чыртай-оолович өлүүр каш чылда удурткаш, ол бөлүктү коллективтиң өзулуг дайынчы, организакчы өзүп болдуруп шыдаан болгаш сөөлгү каш чылдарда ол бөду доктаамал бедик көргүзүглерни черип ап турар. Эрткен чылын торгуур 100 хойга онааштыр 137 хураганны алган. Ынды шудургу ажылын аңаа халас барбаан. Эрткен чылын аңаа Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры деп бедик атты тывысканы районнуң амыдыралында өөрүшкүлүг болуушкун болган. Ол ышкаш хой ажылын хөгжүдеринге бедик көргүзүглерни чедип ап турар Сарыглар Эртине, Монгуш Очур-оол ышкаш коммунистер болгаш кежигүн эвес-даа эштер эвээш эвес.

Бүгү-эвиледдиң социалистиг чарыжынга киришкеш, тергин көргүзүглер чедип алган хойжуларның дандызының бирги черинде «Алдан-Маадырын» хойжузу Ооржак Доржу кирип, эрткен чылын төрүүр 100 хойдан 140 хураганы алган. Оон эрес-маадырлыг күш-ажылын бедиг-биле үнелээн. Ону чазактың хавыязы—Күш-ажылдың Кызыл Тук ордени-биле шаннаан болгаш аңаа Тыва АССР-ниң алдаалыг малчыны деп хүндүлүг атты тывыскан. Ынды хоочуннар-биле кады комсомолчу Сарыглар Чимит-оол, аныяктар Ооржак Алдын-оол, Монгуш Хеймерен ышкаш хой ажылынга бедик көргүзүгүү чедип ап турар аныяктарның саны өзүп турары черле өөрүүчүг.

Чамдык ажыл-агыйларда партия организациялары хой ажылын хөгжүдериниң айтырыгларын кичээнгейниниг төвүнге тургузуп, колхозтар баштаар черлери база совхозтар дирекциялары-биле кады мал ажылынга кадрларны шын шилип ап, оларның харыысалгазын бедидерин боттарының чугула сорулгазы кылдыр салып турар. Ынчангаш оларда көргүзүглер бедик болгулаар-дыр. Чижээ, эрткен чылын «Октябрь 30 чылы» колхоз төрүүр 100 хойга опааштыр ниитизи-биле 94 хураганны, СЭКП-ниң XXII съездизи аттыг совхоз 90 хураганны алган. Сөөлгү үш чылдарда СЭКП-ниң XXII съездизи аттыг совхоз биле «Искра» колхозка хойнуң баш саны чыл бүрү 8—10 хуу өзүп, күрүнеге сатканда бир хойнуң дензизи 45—46 кг чедип турган.

Оон-биле кады чамдык партия организацияларының талазындан ажыл-агыйның бо чугула адырынче кошкак кичээнгей салыш турарындан ында улуг четчестер бар болуп артышаан. Чижээ, «Чыраа-Бажы» совхоз биле Ленин аттыг колхозта хойнуң баш саны 1972 чылда турганындан кызырылган. «Большевик», «Сүт-Хөл» совхозтар эрткен чылын 100 хойдан 69—74 хураганны алган. Хойнуң продуктулуу база чавыс. «Сүт-Хөлдүң сатканы хоюнуң бирээзинге онааштыр ортумак дензизи 33 кг болган, бир хойдан алган дүк үүгле 1,006 кг четкен.

Районнуң ажыл-агыйларында хойну самчыгдаар, оорладыр болгаш чидирер чорук хөй болуп артышаан. Үстүнде көргүскен чылдагааннардан район хойнуң баш санын өстүрериниң планын эрткен чылын күүсетпээн.

Хой ажылын улам ынай хөгжүдер дугайында СЭКП обкомунуң X пленумунуң доктаалын боттандырар талазы-биле ажылдап кылдынган хемчеглерниң практиктиг күүселдезин организастап чорудары — амгы үеде чер-черде партия, совет болгаш ажылагый органнарының бир чугула сорулгазы болгай. Ону барымдаалаш, амгы үеде мал кыштаглаашкынын хүр чаагай чорудар, ылангыя чаш хураган бүрүзүн бүрүн камгалап алыр дээш күжениишкиниг ажылдарны чорудуп, ол чугула херекче парторганизацияларның, ажылагыйларның удуртукчуларының, специалистерниң болгаш көдээ коммунистерниң кичээнгейин угландырган. Январның үшкү он хонуу эгелээже чедир ниитизи-биле ажыл-агыйларда төрүүр 68 муң ажыг хойдан 19412 хире хой төрээн, олардан алдынган хураган ол сандан ажып турар, малдың чаш төлүнде амдыызында хорамча чок. «Искра», «Октябрь 30 чылы» колхозтарда, «Большевик», СЭКП-ниң XXII съездизи аттыг совхозтарда малдың чаш төлүн алыр талазы-биле ажылды бо чылын организастыг чорудуп турар.

СЭКП ТК-ның декабрь Пленуму көдээ ажыл-агыйны специализастаарының, концентрастаарының болгаш механизастаарының айтырыгларынче улуг кичээнгейни салган. Маңаа хамаарыштыр районнуң партия организациязы хой ажылын ажыл-агыйлар перспективтиг хөгжүдеринин хемчеглерин ап эгелээн. Ылаңгыя «Алдан-Маадыр», «Чыраа-Бажы», СЭКП-ниң XXII съездизи аттыг совхозтарга 2500-2500 хойну хары угда ажаап-тежээр улуг комплектилерни тударын планнап, оларны турар черлерин шилип алган. Ооң-биле кады хойга эки шынарлыг кажааларны, малчыннарга чаагайыктан бажыңнарны тударының, малга быжыг чемсуурну тургузарының, ооң одар-белчиирин планныг ёзу-биле ажылган, экижидериниң талазы-биле улуг ажылдар чоруттунар.

Тоску бешчылдың тодарадыкчы дөрткү чылында районнуң ажыл-агыйлары хой ажылының талазы-биле чугула сорулганы салган: чыл төнчүзүнге чедир хой, өшкүнүң баш саны 185 муң ажыр, 380 тонна дүктү, 1969 тонна хой, өшкү эдин күрүнеге садар. Ол ышкаш 12,7 муң тонна сигенни, 52 муң тонна силосту, 15,8 муң тонна концентраттыг чемнерни белеткээр ужурлуг. Районда хойжу бригадалар бригадирлериниң болгаш мурнакчы хойжуларның чоокта чаа болган хуралынга ону чедиишкиниг күүседип болуруңун дугайында ажыл-ишчи чугаалар болган. Ол сорулгаларны чедиишкиниг шиитпирлээри—СЭКП обкомунуң X пленумунун доктаалын күүседиринге бистиң база бир чугула салыышкынывыс.

Салдынган сорулгаларны чедип алыр дээш хойжулар ортузунга партийжи-политиктиг ажылдың деңнелин бедидер, хойжу бригадаларда партбөлүктериниң дайынчы арга-шинээзин күштелдирер, хойжу кадрларының, ылангыя ында коммунистериниң харыысалгазын бүгү талалыг бедидер ужурлуг бис. Партийга, совет улуска СЭКП ТК-ның Кыйгырыынга сорук кирген Чөөн-Хемчиктиң хойжулары алган социалистиг хүлээлгезин күүседиринге долу бүзүрелдиглер.

Ш. КУУЛАР,
СЭКП Чөөн-Хемчик райкомунуң бирги секретары.

ШИИТПИРЛИГ УЧАСТОКТАРДА

Бистиң «Саян» совхозтуң чер ажылын хөгжүдеринге коммунистер улуг рольду ойнап турар. Олар ажылдың кандыг-даа адырында ажылдап турар болза, харыылаан участогу дээш бот-харыысалгазын кажан-даа кошкатпайн келгеннер. Ылаңгыя черни аңдарары, ону болбаазырадыры, күскү дүжүт ажаан алышкыны дээш ышкаш колкол ажылдарга контроль, хыналданы күштелдиреринге совхозтуң коммунистери идепкейлиг чоруун көргүзүп турар.

Сезонунуг ажылдар үезинде совхозта улусчу контроль болүүнүң кежигүннери-биле кады бир коммунисти ажылдың төмпизиниң, шынарын, бүдүрүкчүлүүн хынап көөр кылдыр партком даалганы берип каар. Чижээ, часкы тарылга үези дижик. Черни канчаар аңдарып, үрезинни канчаар чаштырып, аңдарган черни канчаар илиртпеп турарын доктаамал хынап, илереттинген четчестерни тус-тус салбырларда эге организация секретарларынга илеткеп турган. Күскү чер аңдарылгазының үезинде база-ла ындыг. Ол ажылды күскү дүжүт ажаан алышкынының үезинде база чорудуп турган. Ындыг хывалда, хайгааралдарын түңнели эки болган. Комбайнер, тракторист, чоланчы бүрүзү ажылга харыысалгалыг чоруун көргүзүп, күш-ажылдын бүдүрүкчүлүүн бедиткен, ажык чок аңаа турар чоруктарны болдурбаан. Ооң уламындан чер чөп ажыглаттынар, тараа дүжүткүр апарган.

Саянчылар беш чылдың эргкен шиитпирлиг үшкү чылында улуг чедиишкиннерлиг болган. Совхозка тарааның ортумак дүжүду 14,4 центнерге четкен. Күрүнеге план өзугаар 3500 тонна тараа садар турган, 5181 тонналы саткан. Мурнакчы комбайнер коммунистер Леонид Быков, Виктор Галактионов сезон дургузунда 479—487 гектар черниң тараазын ажаан ап, 671—682 тонналы тус-тузунда бастырган.

Совхозтуң ажыл-ишчилериниң күш-ажылчы чедиишкиннери бедиг-биле үнелеттинген. «Дүжүт ажаап алышкының чедиишкиниг эрттирери болгаш күрүнеге пландан ажыр тараа садары дээш Бүгү-россияның социалистиг чарыжын организастаар дугайында» РСФСР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң болгаш ВЦСПС-тиң 1966 чылдагы доктаалын өзугаар, бистиң совхозувус эрткен 1973 чылда РСФСР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң болгаш ВЦСПС-тиң шилчиир Кызыл тугу-биле шаннаткан. Ол бисти улам сорук киргеп. Ынчангаш тодарадыкчы дөрткү чылда улам күжениишкиниг ажылдаар бис.

Ажылга партийжи удуртулга ындыг эки түңнелдерни бергеп. Бисте партийжи даалганы ак сеткилдиг күүседип турар коммунистерге Александра Жулева, Николай Көкоол, Владимир Буланный болгаш ооң-даа өске эштер хамааржыр.

«Саян» совхозта 60 ажыг коммунист бар. Кижи бүрүзү партийжи даалгалыг. Оларның хөй кезии оңаашкан ажылхөрээнге чүткүлдүг болгаш шудургу чоруун көргүзүп, партия организациязының берген даалгазын төлептиг боттандырып турар. Чижээ, төп салбырда школа директору Тимофей Сергеевич Клименковту чоргаарал-биле адап, демдеглеп болур. Ол дедегей байдалының дугайында лекция, беседаны күскү дүжүт ажаалдазының үезинде механизаторларга, өөредилге эгелей бээрге суурнуң чурттакчыларына каш удаа номчаан. Партийжи даалганы библиотекарь Зоя Немкина ак сеткилдиг күүседип келген. Ол политбөлүмнүң доктаамал эрттирип, материал бүрүзүн дынакчыларга билдингир, солун кылдыр тайылбырлап келген.

Амгы үеде совхозта кол ажылдарның бирээзи — техника септелгези. Совхоз эрткен чылдың дөрткү кварталында 20 трактор септээрин планнаан. Херек кырында 18 тракторну доозуп четтиккен. Септекчилер 25 андазынны, 25 сенлканы септеп, холдан үндүрген. Септелгеде хаара туттунган кижилерниң ажылының шынарын база-ла коммунистер хайгаарап турар.

«Саян» совхозтуң ажыл-ишчилери чаа хүлээлгени алганнар. Олар бо тодарадыкчы чылда күрүнеге 4000 тонна тараааны, 580 тонна эттти, 1900 тонна сүттү, 68 тонна дүктү садарын социалистиг хүлээлгезинде айытканнар. Ону амыдырала чедиишкиниг боттандырарына ажылагыйның коммунистери улуг рольду ойнаар.

П. КОЗЛОВ,
«Саян» совхозта партком секретарының оралакчызы.

Аныяк коммунист Владимир Маркелов — Кызылда «Тудуг кезектери» комбинаттың мурнакчы ажылчыны. Ол ында дуңзаалакчы болуп ажылдап турар.

В. Маркелов комбинатта партбюронуң болгаш улусчу контроль бөлүүнүң кежигүнү. Ажылынга кызымак болгаш хөй-ниитичи коммунист партияның область конференциязының делегадынга сонгуттурган.

ЧУРУКТА: В. Маркелов (солагай талада) кады ажылдап турар өөрүбиле.

О. ОХЕМЧИКТИҢ фотозу.

Идепкейи оон хамааржыр

Партия Төп Комитединиң май (1972 чыл) Пленумунуң айтыышкынын барымдаалаш, организас-массалыг чугула хемчег—партдокументилер солуушкунунга белеткелдиң эгезинден-не база ону чорудуп турар-даа үеде бистер кол кичээнгейни коммунистерниң будүүлгечи болгаш хөй-ниитичи идепкейин бедидеринче угландырган бис. Ол сорулга-биле парторганизацияларда ажыл-херектиң байдалын хандыр анализтеп, коммунистерниң идепкейин калбартырынга дээштиг салдар чедирер болгаш аңаа шаптыктан турар чүүлдерни тодаргай сайгарып көөрүн орааладжып турар бис.

Партия хуралдарының кижизидикчи утка-шынары болгаш дээштии бедээн. Үеэи келген эң чугула айтыырларны оларга чугаалажып көөрүнге болгаш шиитпирлээринге коммунистерниң идепкейи улгаткан. Ооң-биле чергелештир шүүмүүлел болгаш бот-шүүмүүлел калбак, улам чидиг апарган. Бо бүгүнү эрткен чылгы сонгулдалыг хуралдар, районнуң коммунистериниң конференциязы болгаш амыдыралда хүн бүрүнүң чижектери бадыткап турар. Ылаңгыя отчет-сонгулдалыг хуралдарга олурушкан партия кежигүннериниң болгаш кежигүнге кандидаттарның 40 ажыг хуузунуң санал-онал бергени ооң бир хөрөчизи болур.

Коммунистерниң идепкейин бедидеринге, оларның сагылга-чурумун быжыглаарынга партияның чамдык кежигүннери-биле райкомга болгаш эге организацияларга кылган эш хуузунун, сагыш сеткил ханызындан беседалар улуг дузалыг болган. Оларның чамдыктары боттарының аажы-чаңында, ажыл-хөрээнде четчестерни эдерин аазавышаан, ооң-биле партийжи ажыл-херектиң дугайында үнелиг санал-онал-дарны база сүмелерни киирип турар. Ынчангаш партия райкомунун ажылдакчылары түңнел кылыр ужурлуг чамдык айтырыглар маңаа база тургустунуп кээр.

Районга партия документилериниң солуушкуну 1973 чылдың март айда эгелээн болгаш ол үеге чедир 76 коммунист-биле партия эге организацияларында, 18 коммунист-биле райкомга тускай беседаларны чоруткан. Оларга колдуунда-ла В. И. Ленинниң тургускан Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының кежигүнүнүң бедик адын канчаар кадагалап, ону ажыл-хөрек-биле болгаш амыдырал-чуртталга-биле канчаар бадыткап чоруурунун база партия организациязының ажылында чүү четпезин база кежигүннүң таарзынмайн турар чүүлдери чүл дээрзиниң болгаш өске-даа айтырыглар дугайында чугаалар боон турган.

Ындыг беседалар соонда чамдык эштер боттарынга шыңгыы түңнелдерни кылгылаан. «Мөрен» колхозтуң малчыны Шимээ Соян, «Коммунизмче орук» колхозтуң зоотехниги Шожуң Сегбе, Ленин аттыг колхозтуң механизатору Норбу Даландай олар мурнунда арага-дарыже сундутар турганнар. А арагалаашкын дээрге, коммунист кижиниң моралынга таарышпас чорук-тур. Ажыл шагы үзери-даа, ажылчанның будалыры-даа арагада дээрзи билдингир. Ынчангаш үстүнде адаан эштер-биле беседаны кылырда чугаанын кол утказын олче угландырган бис. Ол чугаанның дээштиг болганын ук коммунистерниң ооң соонда ол четпестерин эдин, СЭКП Уставының негелдезин шыңгыы сагып чоруур апарганы херечилеп турар.

Чамдык коммунистерниң СЭКП Уставының негелделерин хажыдып турганы болгаш эш-өөрүнүң санал-оналындан чогуур түңнел кылбааны партдокументилер солуушкунунуң үезинде илерээн. Ындыг эштерге чаа документ тыпсырын сонгаарлаткан. Ооң чижээнге «Мөрен» колхозта хойжу бригаданың бригадири Шаалай Чамзырынны киирип болур. Колхоз баштаар чери, ында партия организациязы аңаа ук бригаданың ажылын экижидерин идегээн турган. Ол идегелди коммунист бүзүретпээн, бригадир хүлээлгезинден хостадырын орааладшкан. Партия организациязына чугаалашкан соонда, аңаа чаа документ солуурун сонгаарлаткан.

Партияның чаа документилерин бүдүүлгеге болгаш хөй-ниитиниң ажылынга идепкейлиг болгаш үлегерлиг коммунистерге баштай тыпсын, солааны таварылга эвес. Ылаңгыя районнуң мурнакчы малчыны Сергей Мижит, Ленин орденниг хойжу Намдал Орус, хөрээженнер чөвүлелиниң даргазы Даргат Сүмээ ышкаш коммунистер В. И. Ленинниң овур-хевирин сиплбип каан чаа партбилетти бир дугаарында алганнар.

СЭКП райкомунга база партия эге организацияларынга тус-тус коммунистер-биле беседалар кылырын моон сонгаар-даа уламчылаар апаар. Чүге дээрге, ол болза коммунистер-биле кижизидилге ажылының база бир чугула хевири болгаш парторганизацияларда, коллективтерде ажыл-херекти билип ап, ында четпестерни чоруур өйүнде чайладырынга дузалыг болур. Ооң-биле кады партдокументилер солуушкуну доозулган организацияларга ооң түңнелдерин хуралдарга чугаалажып, ол үеде кылдынган ажылдарны улам быжыглаарынын, эге организация бүрүзүнүң дайынчы арга-шинээзин күштелдиреринин, коммунистериниң идепкейин бедидериниң талазы-биле ажылды моон сонгаар-даа бүгү талазы-биле күштелдирер херек.

С. ОНДАР.
СЭКП Эрзин райкомунуң организастыг кылдызының эргелекчизи.

КАЯА-ДАА ҮЛЕГЕРЛИГ

«Тыва кобальт» комбинатта энергоцехтиң электростанция коллективи тоску беш чылдың шиитпирлиг үшкү чылында боттарынга алган социалистиг хүлээлгезин хуусаа бетинде, декабрьның 19-та, бүрүн күүсеткен. Энергоцехтиң ажылчыннары болгаш инженер-техниктиг ажылдакчылары партияга, совет улуска СЭКП Төп Комитединиң Кыйгырыын танышкаш, баштай алган хүлээлгезин эде көрүп, электри энергиязын болгаш чылыг энергиязын бээр талазы-биле планны 1974 чылдың декабрь 22-де күүседир, пландан ажыр 1 млн. киловатт-шак электри энергиязын, 10 муң калорий чылыгны бээрин хүлээлгеде көргеп.

Бистиң коллектив бо чылын «Беш чылдың дөрткү чылын—шалыпчы күш-ажылдыы болдурар» деп кыйгырыг-биле ажылдаарын хүлээлгезинде айтын алган. Бүдүүлгечи бедик көргүзүглер дээш чарышка бистиң коммунистеривис боттарының төлептиг үлегер-чижээн көргүүн турар. Котел-турбина негинде слесарь, партком кежигүнү Виктор Алексеевич Ёнзакты борта чижек кылдыр чугаалап болур. Ол коммунист бодунуң харылап турар участогунга ак сеткилдиг, болурундан аңгыда, хөй-ниитиниң ажылынга база идепкейлиг киржип турар. Ол дуржулгалыг политинформатор. Ооң ыг-бүлезиниң ээзи Нина Анчыевна базада мурнакчы коммунистерниң бирээзи. Нина Ёнзак мотористер бригадири болуп ажылдап турар. Ол Хову-Аксы суурнуң хөрээженнер чөвүлелиниң даргазы хүлээлгезин ак сеткилдиг күүседип турар. Ооң бригадазы ажылдап турда, ажылга саадалдыг чүүлдер туруп көрбээн. Арыглаашкын дериглериниде СЭКП-ниң Танды райкомунуң кежигүнү Д. С. Дамба ажылдап турар. Ол бодунуң чүткүлдүг күш-ажылы-биле кады ажылдап турар өөрүнүң хүндүткелин чаалап ап, хөй-ниитичи даалгазынга идепкейлиг чоруун көргүзүп келген. Дина Сатовна коллективте пропагандистеп, энергоцехтин эш хуузунун судун удуртуп турар. Комсомолчу аныяк ажылчыннарга ооң чедирип турар дузазы улуг.

Котел-турбина цегинде 1960 чылдан бээр слесарлап ажылдап турар Нил Степанович Хиревич эзлчегде планныг онаалдазын чүгле эки шынарлыг күүседип, бодунуң аргадуржулгазын аныяктарга күзелдин-биле дамчыдып берип келген. Ол-ла цехтиң улуг мастери болуп ажылдап турар Николай Сергеевич Яковлев идепкейлиг чаартыкчы. Турбина салбырының чылыдылга схемазын эде тургузар талазы-биле киргген чаартыкчы саналының бүдүүлгеде ажыктыы 200 муң рубль чедип турар. Чылыдылга-суг-канализация цегинде чылыдылга күжүнүң дериглерин септээр слесарь Павел Павлович Юшкевич ында партия болуп удуртуп турар. Ол мурнакчы ажылчынның буруузу-биле суурнуң чурттакта бажыңнарының чылыдылга дамчыдылгазы үзүлген таварылга турун көрбээн.

Бистиң энергоцехтиң коммунистери понедельник санында-ла политинформацияны коллективке эзлчежип чорудуп турар. Орта бис партияның болгаш чаактың чугула шиитпирлери-биле танышып, боттарывыска алган социалистиг хүлээлгелеривисте канчаар боттандырып болурун чугаалажып турар бис.

А. БАБКИН.
энергоцехте парторганизация секретары.

● Коммунист дугайында чугаа

ӨӨРҮНҮҢ ҮЛЕГЕРИ

— «Кызыл тудуг» эргелелиниң монтажчызы Чайдып Салчакка сөс бээр-дир—дээн соонда, индирже ортумак сынныг, дөртен хар үези чедип чоруур кижи үнүп келди. СЭКП-ниң XXIV съездизиниң ажылдап кылганы Тайбың программазын боттандырар дээш партия Төп Комитединиң, Совет чазактың чорудуп турар улуг чаагай ажыл-чорудулгазын, өске бүгү ажыл-ишчилер-биле бир домей, бүрүн долузу-биле чүүлдүгүнүн, деткип турарын илереттинашаан, тудугжу кижи болганындан тудуг ажылының дугайында чугаалап кирипти:

— Бистиң бригаданың кежигүннери партияга, совет улуска СЭКП Төп Комитединиң Кыйгырыын улуг сонуургал-биле номчуп танышты-выс. Ону номчааш, кижи шынаңла, бодундан хамааржыр бүгүде чүүлдерни шуптузун кылып турар сен бе деп айтырыгны чайтаар-ла бодунга салыр чүве-дир.

Ол залга олурган делегаттарның сеткил-сагыжын бодунуунга дүүштүр чугаалап турары илдең.

—Ийи кожа бригаданың бирээзи планны ажыр күүседир, өскези күүсетпейн турар. Ооң чылдагааны чүл? Чүге дээрге, бирээзинде күш-ажылды организастааны эки, ажылчыннар бүрүн, ажыл шагы үзер чорук чок... А өскезинде ындыг эвес.

Ындыг чоруктарны бисте ажыл-агыйының кайы-даа адырларындан көрүп болур. Коммунист Чайдып Содунамович ол айтырыгны бодап, сеткилсагыжы аарып чоруур.

СЭКП-ниң Кызыл хоорай конференциязындан бо тудугжуну партияның область конференциязының делегадынга, СЭКП Кызыл хооркомунуң кежигүнүнге, а чаа составтың баштайгы пленумунга ону партия хооркомунуң бюрю кежигүнүнге соңгаан. Бо дээрге коммуниске улуг хүндүткел болгаш чоргаарал-дыр...

Кызылдың № 4 микрорайону... Аңаа баарга, тудуг материалдары чүдүрген машиналар, улуг бедик база биче-даа хемчээлдиг краннар, 4—5 каът бажыңнарны туткулаан ажылчыннарның ында-мында шимээни, каңнакчыларның көгереннээн оттары, ыш-бус дээш хөлээзиниин аажок.

Политехникум корпузу-биле кожа оңгарда ажыл хайныккан. Ол дээрге хоорайның дөртү микрорайонунда улуг панельден тудуп эгелээн үш дугаар бажынның таваа-дыр. Ооң кедээр талазында улуг панельден кылган беш каът бажынның дөртү каъдынга чедир тудушкаш, Анатолий Меренюктүн бригадазы ам үшкү бажынче киришкен ол. Ында Чайдып Салчак ажылдап турар. Чайдып Г. Марков, И. Кузнецов-биле кады өске өөрүнден арай ооалаашта ажылдаан, улуг маска-биле бир-ле чүвени бар-ла шаа-биле улдаан тур. Экилежип мендилешкеш, чүнү канчап турарын сонуургадывыс:

— Бо бажың таваа салыр оңгарда улуг даш бар, көрбес силер бе? Дескилевес болза хоржок—дээш, тудугжу ол дашты иезек хап-хап, соксай берди. И. Кузнецов лом алгаш, ооң хажыызындан үстүргүлээрге, чуурулган даштың кезектери хоорлуп чаштагылай берди. Чайдып аңаа сеткили ханганы илдең.

Шериг албанын эрттиргеш, Кызылга тудугжулап эгелээнинден бээр ам ол 16 чылдың нүүрүнде ажылдап турар, ооң киришкен тудуглары хөй.

—Баштай-ла бус-биле ажылдаар электри станциязының тудуунга кирдим. Ынчан бригадиривис Монгуш Очур-оол деп кижи турган чүве. Ооң соонда 96 өг-бүле чурттаар бажынар, туберкулёз эмнелгезиниң корпузу, аптека склады дээш оон-даа өске—деп, Чайдып Содунамович тайылбырлай-дыр.

Кижи бодунуң шилип алган мергежилинге өөреткен кижини кажан-даа утпас болгай. Ынчангаш ол баштайгы башкыларының бирээзи алдарлыг тудугжу Оюн Калаңга өөрүн четтиргенин илередир болду. Монгуш Очур-оол-даа, Оюн Калаңа-даа аныяк оолга тудугжуунун ажылының варын арганарын ыяк өөредип каан. Ажыл шагының соонда-даа чамдыкта ону артырып алгаш өөредип, чудукту канчаар чонарын, туйбуну канчаар дескидей салырын катапкатап көргүзүп турганнар. Мергежил шак-ла ынчаар, бир салгалдан өскезиниче шилчип чоруй баар болгай.

1965 чылда Чайдып Салчак партия кежигүнүнге кирген. Хоочун коммунистер О. Калзан, С. Сандан база трестиң ынчап партком секретары турган В. Коганков олар аңаа рекомендацияны берген. Хөй чылдарда ооң-биле кады ажылдап келгеш, ооң ажылышчы, кижизиг мөзү-шынарын олар ыяк билир болгаш, аныяк кижи төлептиг коммунист болур дээрзин билгени чугаажок. Ол ам партия хооркомунуң бюро кежигүнүнден аңгыда трестиң парткомунуң кежигүнүнде база сонгуткан. Ажылга кызымак, эш-өөрүнге хүндүткелдиг коммунист ол хире улуг идегелди алган.

— Найысылалда улуг панельден кылып турар бажыңнарны тударынга шуут эгезиниден-не киржип келдим. Баштай Красноярскиге ийи неделя барып практикалап, ында тудугжулар улуг панельден бажыңны канчаар тудуп турарын сонуурган өөрендим — деп, Чайдып Содунамович чугаалап турар.

— Баштайгы бажыңны барык үш чыл иштинде тудуп келдивис, чаа аргага өөренирин шоолуут саадаваан, ынчаарга тудуг материалдары чедиишпес боор-дур. Шынары база багай—деп, тудугжу хомудан чугаалап турар.

Коммунистиң бир кол хүлээлгези болза, бодунуң онаашкан ажылынга кызымак, өскелерге үлегерлиг болуру. Ону төлептиг күүседип чоруур дугайында бадыткал-барымдаалар ооң партийжи даалгалары ол-дур. Чайдып Салчак тудугжунуң элээн каш мергежилин шиңгээдип алган: ол монтажчы, каңнакчы, арматуржу, бетончу, дөрткү разрядтың тудугжузу.

Ниитиниң хөрээ дээш сагыш салып, холу дыңзыг ажылдап чоруур коммунист тудугда чаа чүүл болур Н. А. Злобиннин аргазынче шилчиири чугула чүүл дээрзин чугаалаар болду.

— Амдыызында ол арга-биле бисте чүгле ийи бригада ажылдап турар. Бо чылын хүлээлгевисте элээн каш бригадаларны ындыг аргаже шилчидери көрдүнгеп. Бистиң бригада бөза бот-орулга-чарылганың негелделерин өзугаар ажылдап эгелей бээр—деп, ол чугаалады.

«Бөгүн чедип алдынган бүгү чүүлдер — силерниң шынаңла мергеш, ишчи холдарыңарның, силерниң шинчилекчи бодалыңарның болгаш чогаадыкчы күжениишкиннериңерниң бүдүрген чаагай үүлези болгай, эргим эштер» деп СЭКП Төп Комитединиң Кыйгырыындан бо сөстер коммунист Чайдып Содунамович Салчакка база бүрүн хамааржыр.

С. ХЕРТЕК.

КИЖИ БҮРҮЗҮНГЕ ЧЕДЕР

СЭКП-ниң XXIV съездизи совет кижилериң политиктиг медерелди, идеялыг чоруун бүтү хемчеглер-биле бедидерин партия организацияларының кол сорулгаларының бирээзи кылдыр айыткан.

Ону амыдыралга боттандырар дээш Өвүр районуң партия организациялары ажылчы чоннуң ортузунга, ээ ылаңгыя оларның чурттаң турар черлериниң аайы-биле партийжи пропаганданың, политмассалыг ажылдарының чаа организастыг хевирлерин база аргаларын ажыглаар талазы-биле чамдык ажылдарны чорудуп турар.

Районуң чурттакчылыг суурларын 18 микрорайонга чарып, оон девискээринде чурттап турар чон ортузунга идея-кижизидилгелиг ажылдарны идепкейжидери-биле микрорайоннар чөвүлелдерин тургускан. Чөвүлел бүрүзү 5-5 кижи составтыг, оларның чанында агитаторлар, депутаттар бөлүктери база 4-4 секциялар бар.

Микрорайон бүрүзү тускай төптерлиг, оларның эргелеринге оон девискээринде кызыл-булуңнарны, культура одагларын, бүдүрүлге, албан черлериниң бажыңнарын бызыглаан. Аңаа чөвүлелдер булуңнарны тургузуп, чурттакчыларның хуралдарын, чыыптарын эрттирип, культурамассалыг, идея-кижизидилгелиг ажылдарны организастап турар. Тус-тус чөвүлелдер чурттакчыларның хуралдарын ай санында эрттирип, аңаа секцияларның, депутаттар бөлүктериниң, агитаторларның отчёттарын дыңнап, суур чаайжылдылгазының, хөй-ниитиниң корум-чурумунуң, аныяктар өредилгезиниң, оларның бүдүрүлгеге киржилгезиниң, уругларны кижизидилгезиниң айтырыгларын чугаалажып турар.

Ол ышкаш хөй-ниитиге ажыктыг ажыл кылбас, ажычаны турушчок, арагалаар, уругларының-даа, боттарының-даа кижизидилгезинче кичээнгей салбас, хуралдарга олуруштас, кино, концерт көрбес, лекция, беседа дыңнавас ийи-чаңгыс хамаатыларның дугайында аңаа сайгарып, боттуг хечегдерни ап турар. Шак ындыг хамаатылар Шыырап, С. Седен-оол, Т. Сарыглар, Б. Кыргыс, А. Кара-Сал, А. Монгуш, М. Монгуш оларны Хандагайтының № 1, 2, 3, 5 микрорайоннарының чурттакчыларының хуралдарынга пыңгыы чугаалашканының түннелинде олар ам хамаарышкан ажылдарынга харыысалгазын бедидип, сагылга-чурумун, школа-биле харылзааларын экижиткеннер.

Чөвүлелдер чурттакчыларның ортузунга лекция-беседаларны тускай график ёзугаар чорудуп, күш-ажылдың мурнакчылары, хоочуннары-биле, ажыл-агый, бүдүрүлге, район удуртукчулары-биле ужуражылгаларны организастап, номчулга конференцияларын, дыштанылга кежээлерин эрттирип турар.

Чөвүлелдериң хамаарышкан черлеринге организастаан хемчеглери, чижээ, райкүүскомнуң даргазы С. Байыр-оол, райпо баштаар чериниң даргазы Ч. Айыр-Санаа, «Кызыл Тук» колхозтуң даргазы С. Ооржак-биле база бүдүрүлгениң мурнакчылары болбуштаан, уруглар кижизидилгезинге үлегерлиг Маадыр-иелер—С. Монгуш, С. Маадырбай, Тыва АССР-ниң депутаттары, мурнакчы малчыннар С. Ооржак, К. Түлүш оларбиле ужуражылгалар, «коммунистиг ёзу-биле чурттаары» деп темалыг хуралдар, С. Токаның «Хайыраканчылар», моол чогаалчы Удвалдың «Херел» деп номарынга номчулга конференциялары солун эрткиирээн.

Хуралдарга чугаалаан азы депутаттар, агитаторлар дамчыштыр чурттакчыларны киирген негелде-хомудалдарын хандырарынче улуг кичээнгейни салып турар. Ону боттандырары-биле хамаарышкан организацияларның удуртукчуларына, райкүүскомга, көдээ Советтерге айтырыгларны тус-тус чөвүлелдер тургузуп келген.

Микрорайоннарның чурттакчылары ында хамааржып турар бүдүрүлге, организацияларының киржилгези-биле бөдүүн спорт шөлдерини тургусканы—уругларның, аныяктарның культурлуг дыштанын, ойнаарынга таарымчалыг байдалдарны хандырган.

Аныяктар өредилгезинче кичээнгейни угландырып, оларны кежээки школаларже хаара тударынга Торгалыгда, район төвүнде чөвүлелдер дээштиг дузаны чедирип турары-биле бо өредилге чылында 101 аныяктар 8—11 класстарда өреним турар. Бо бүгүнүң түңнелинде районда кем-херек үүлгедиглери кызырылган. Ажылчы чоннарның хөй-ниити ажылдарынга киржилгези бедээн, партияның, комсомолдуң болгаш өредилгениң өске-даа массалыг хевирлеринге 2143 кижи хаара туттунган. Районуң библиотекаларында 2601 номчукчулар бактаап, боттарының политиктиг болгаш профессионал билиин бедидип турар. Оон-биле кады микрорайоннарда бот-тывынгыр уран чүүл бөлүктерин организастаан. Чижээ, районуң сеттелге-тудуг участогунуң, райпонуң, Чаа-Суур, Торгалыг школаларының уран чүүл бөлүмнериниң концерттери солун болгулаан.

Микрорайоннар чөвүлелдери, оон секциялары, агитаторлар, депутаттар бөлүктери чурттакчыларның ниити хуралдарынга бадылаан планнар ёзугаар боттарының ажылын ында чурттап турар активчилериниң, коммунистерниң, комсомолчуларның кадбак киржилгези-биле боттандырын турар.

Ам бо хүннерде микрорайоннарда 328 агитаторлар, 317 активчилер бар. Ылаңгыя агитаторлар—М. Кушкаш, С. Таваажап, В. Донгак, Д. Баазан, О. Шулуу, А. Монгуш, лекторлар—Н. Тангай-оол, М. Лопсан-Серен, С. Тоорук, Б. Шарый-оол, Д. Артына, депутаттар—А. Айыжы, С. Серенмаа, С. Саая, Д. Быстан-оол дээш өскелер-даа ак сеткилдиг ажылдап, чурттакчыларның үзеңчиг аалчылары болуп турар.

Чөвүлелдериң ажылын билдилиг удуртуп, чурттакчы чон-биле харылзааны быжыглаар, идея-кижизидилгелиг, культура-массалыг ажылдарның дээштиг салдарын бедидериниң эн чугула чүүү болур—кижи бүрүзүнге чедерин организастаар талазы-биле районуң сан-хөө кидизинде С. Балдан, школада Т. Монгуш, райпода К. Шавыраа, Чаа-Суурда Д. Монгуш, ында школада В. Шарый-оол удуртукан партия организациялары ажыктыг ажылдарны боттарының микрорайоннарынга чорудуп келген.

Районда микрорайоннар чөвүлелдериниң ажылын удуртур болгаш практиктиг дуза чедирери-биле 11 кижи составтыг район чөвүлелин СЭКП райкомунуң бюрозундан бадылап, тургускан. Ол тус-тус чөвүлелдериниң, секцияларының, депутаттар бөлүктериниң удуртукчуларының семинар-хуралдарын эрттирип, эки ажылдыг чөвүлелдериниң дуржулгазын нептередип, оларның аразында социалистиг чарышты организастап турар.

Ам бо хүннерде район чөвүлели СЭКП Төп Комитединиң партияга, совет улуска Кыйгырыын, СЭКП Төп Комитединиң декабрь (1973 чыл) Пленумунуң шиитпирлерин ажылчы чоннарның чурттап турар черлериниң аайы-биле калбаа-биле таныштырып, СЭКП Тыва обкомунуң XI пленумунуң доктаалын амыдыралга боттандырар дээш микрорайоннарның аразынга социалистиг чарыштарны калбартып, 1974 чылда районуң мурнунда салдынган сорулгаларын чедишкиниг үүседир талазы-биле ажылчы чоннуң күжүн мөөнүзүрүнче бүгү ажыл чорудулгазын үгландырып, ажылдап турар.

Ч. ООРЖАК,

СЭКП Өвүр райкомунуң секретары.

Бедик ат хүлээндирип тур

Эрткен чылын мээн амыдыралымда база бир онза өөрүшкүлүг болуушкун — биштиң партиянын үндезилекчизи В. И. Ленининиң чуруун сиилбээн чаа партбилетти алганым болур. Ол өөрүнчүг хүн мээн бүгү амыдыралымга уттундурбас бооп арткан.

Улуг башкы Ленининиң тургусканы Коммунистиг партиянын кежигүнү болуру дээрге бедик алдар-дыр. Ынчангаш коммунистиң бедик ады даандырган ажыл-керекке бүгү тала-биле харыысалганы бедидерин, ниитиниң херээ дээш, бүгү күжүн, аргазын база билиин бээрин, амыдырал-чурталгага, хөй-ниити амыдыралынга үлегерлиг болурун аңаа хүлээндирип турар. Хөй ажылынга 1964 чылдан эгелээш мурнакчыларның дуржулгаларын өөренип, хойну-ажаандежээрни зооветеринарлыг чурум ёзугаар чорударынче улуг кичээнгейни салып, багай эвес көргүзүглерни чедип ап ажылдап келдим.

Эрткен шиитпирлиг үшкү чылда түннел чүгээр болду. 100 хойдан 96 хураганны алдым, бир хойга онааштыр 3 кг 550 грамм дүктү кыргааш, күрүне шыгжамырынче 1751 кг дүктү киирдим. Ынчангаш 1973 чылда алдынган социалистиг хүлээлге күүсеттинген.

Ам мээн коданымда төрүүр 420 хой бар. Чайгы үеде эки семирээн болгаш олар кышты хүр чаагай эки эрттирип турар, ийи айда төрүп эгелээр. Ол изиг-түлүктүг чымышка хереглеттинер бүгү үүлдер колдуунда белеткеттинген. Чоокта чаа совхоз төвүнүң аныяктары хой кажаазының көрженин хөөруп, улуг дузаны база көргүстүлер.

Биштиң хойжу бригадада 12 кодан бар. Төвү биштиң кодаными бооп турар. Ында мен кызыл-булун эргелекчизин база дакпырлап турар мен. Неделяда бир катап политкичээл, зооветөөредилгени доктаамал чорудары бисте чаңчыл болу берген.

Чоокта чаа бригаданың төвүнге совхозтуң хойжуларының хуралы болган. Аңаа хойжулар партияга, совет улуска СЭКП ТК-ның Кыйгырыыбиле танышкаш, эде көрдүнген чаа социалистиг хүлээлгелерни алган.

Тодарадыкчы 1974 чылда хойжулар 100 хойдан 90 хураганны алырын, бир хойга онааштыр 3 кг 300 грамм дүктү кыргыырын, күрүнеге 51 тонна дүктү садарын, хой бүрүзүнүң дензизин 45 кг-дан кудулатпазын болгаш 389 тонна сигенни белеткээрин хүлээнгеннер.

Тоску беш чылдың тодарадыкчы дөртү чылында бүгү күштү, арга-дуржулганы ажыглап тургаш эрткен чылгы чедип алган көргүзүглерими ажырарын хүлээнген мен. Коммунист кижи ажылга-даа, хөй-ниитиниң амыдыралынга-даа, кезээде кая-даа коммунист болуп артар деп партия өөредип турар. Ынчангаш ленинчи партияның кежигүнүнүң бедик ады ону биске хүлээндирип турар.

Д-С. ОНДАР,

«Тиилелге» совхозтуң хоймузу.

СЭКП райкомунуң бюрозунга

СЭКП Тес-Хем райкомунуң бюрозунга «О. Шынаа» совхозта партия организациязының чон ортузунга политмассалыг ажылдарны чорудуп турарының дугайында чугаалашкан. Совхозтун малчын бүрүзү хүлээлгелерни алган, оларның аразында социалистиг чарышты чүгээр организастаан. Чамдык кылдынган үүлдер бар-даа болза, ниитизи-биле политмассалыг ажыл кошкак тургустунганын бюро демдеглээн.

Партия чырыдыышкынының өөредилгези үстүп, программадан хожудап турар. «Билиг» ниитилелинин эге организациязы ажылын кошкаткан, оон даргазы коммунист К. Ималдай кежигүннер санын безин билбес. Совхозтуң ийи салбырында көдээ клубтар, библиотекалар багай ажылдап турар. Малчыннарга почта чедирилгези үзүктелиишкинниг. Агитаторлар, политинформаторлар ажылдавастаан.

Байдал бо хире дүвүрээзиниг турда, ында партбюро (секретары Б. Кунзет) дээштиг хемчеглер албайн, эптежип келгенин бюрога пыңгыы сагындырган. Политмассалыг ажылдарны экижидери-биле хемчеглерни ажылдап кылгаш, чоокку үеде партия хуралынга чугаалажып, оон шиитпирлериниң күүселдезин чедип алырын партия райкомунуң бюрозу бодунуң доктаалынга айыткан.

ПАРТБӨЛҮК ОРГАНИЗАКЧЫЗЫ

Эрес Ламажыкович Ендан — Эрзинде Ленин аттыг колхозтуң № 2 хойжу бригадазында партбөлүк организакчызы. «Совет кижилер бүгү улустуң социалистиг чарыжының тугун ам-даа улам бедик тудар, боттарының кызымаккай, шалыпчы ажыл-ижибиле 1974 чылдың планныг даалгаларын болгаш социалистиг хүлээлгелерин хуусаа бетинде күүседирин хандырар дээрзинге СЭКП Төп Комитеди бүзүрелдиг»— деп, ТК-ның Кыйгырыында чалбыыштыг состерии ол малчын бүрүзүнге чедирген. Партияның болгаш чазактың чугула документилерин чонга ол ханызыбиле таныштырып турар.

Чээрби ажыг чыл дургузунда коммунистиң бедик адын

бүзүрелдиг эдилеп келген Эрес Ламажыковичиин колхозчулар хүндүлөөр. Оон удурткан партбөлүүнде алды коммунист бар. Олар ажылын болгаш сагылга-чурум талазы-биле үлегерин өскелерге көргүзүп келгеннер. Ылаңгыя Бадарчы Анчымаа, Өөвей Назылмаа олар эрткен чылын малчыннар аразынга калбарган социалистиг чарышка тиилекчилер болган.

Эрес Ламажыкович Ендан боду хойжу. Эрткен шиитпирлиг чылда чугле колхозтуң эвес, районуң мурнакчыларының бирээзи болган. 1974 чылда төрүүр чүс хойга онааштыр 90 хураганны өстүрүп, хой бүрүзүнден 1,9 килограмм дүктү кыргып алырын ол хүлээнген.

— «1974 чылда чер болгаш мал ажылының продуктуларын бүдүрерин болгаш белеткээрин көвүдерин дээш көдээ ажыл-агый ажылдакчыларының Бүгү-эвилел социалистиг чарыжының дугайында» СЭКП Төп Комитединиң, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң, ВЦСПС-тиң болгаш ВЛКСМ Төп Комитединиң доктаалы биштиң малчыннарывыска, ылаңгыя коммунистерге улуг чугула болуушкун болду. Догеревие ол доктаалды үүлдүгүнүп, ук чарышка киржирин дугуруштувус — деп, партбөлүк организакчызы, СЭКП Тыва обкомунуң кежигүнү Эрес Ламажыкович Ендан чугаалап турар.

ЧУРУКТА: Э. Ендан.

Ч. КАРА-КУСКЕ.

Специалистиң индири

Эткир уксаалыг инектерни өстүрер

Биштиң республика эткир угланыышкынныг инек малды өстүрериниң талазы-биле таарымчалыг байдалда турар. Бойдустуң чайгаар бүткен янзы-бүрү от-сигенниг, мал откарар делгем одарлары бар. Оон ынай малды дагларга, ховуларга одарладып кадарары тыва улустуң шаг-шаандан өөренген чаңчылы болгай.

Эткир угланыышкынныг инек малдың баш санын өстүрери, семиртилгезин зоотехниктиг эртем ёзуу-биле организастаары амгы үеде чугула сорулга болуп турар.

Биштиң республиканың чамдык ажыл-агыйлары инектиң кадарылгазын, оон чемгерилгезин шын организастап тургаш, чиик өртектиг эттги элбээ-биле бүдүрүп турар.

Эткир угланыышкынныг инекти өстүрерде, колдуунда ол талазы-биле тааржыр, эткир уксаалыг казах, калмык, герефорд, абердин-ангус инектерни тус черниң инээ-биле хайнакташтырар. Эткир угланыышкынныг уксаалыг малдарны өске уксаа-биле хайнакташтырарга, оларның салгал талазы-биле эки шынары тус черниң малынче дүрген дамчып турар.

Тывада эткир малдар кылдыр тус черниң симменталчыткан инектерин болгаш сарлыктарны өстүрүп турар. Ам республикада эткир угланыышкынныг төрүүр инектериниң коданда саны 55 хуу чедип турар. Ортумаа-биле төрүүр 100 инектен 65 чедир бызаа алдынын турар. Төрүүр 100 инектиң иштинден 30 инек янзы-бүрү чылдагаан-биле кызыр бооп, төрүттүнген бызааларының 5 хуузу чидиригге тааржып турар.

Эткир угланыышкынныг инектиң баш санын дүрген өстүрериниң кол үүлү болза, инек бүрүзүнден бызааны чыл санында алыры болур. Ону чедип алырда, малдың эдержилгезин, тарыг боозадылгазын шын организастап, оон-биле малдың кызыраар чоруун шуут болдурбазы болур.

1967 чылдан эгелээш, республиканың районнарының агаар-бойдузун, база малдың чем-суурун барымдаалап тургаш, кайы ажыл-агыйларга эткир инекти өстүрерин тодаргайлап айыткан. Ынчангаш ол районларның малчыннарынга инек малды өстүрериниң хөй-хөй чаа айтырыглары тургустунуп келген. Ылаңгыя, чогум кайы айларда инекти эдержилгеге киирерил, кайы үеде төрүдүп алза эвил? Бо бир кол айтырыг болуп турар. Амгы үеде республикада эткир инектиң 43-44 хуузу январьдан апрель айга чедир, 38-39 хуузу майдан июльга чедир, 17 хуузу августан декабрьга чедир төрүп турар. Инектериниң төрүүрүн ынчаар узамдыктырары эткир угланыышкынныг малды сайзырадырының аргаларынга таарышпас болур.

Бо чугула айтырыгны шиитпирлеп, төрүүр малды интенсивтиг ажыглаар дизе, малдың төрүүрүнүң таарымчалыг үеэзин өөренип көөрү чугула. Дуржулга станциязының кылган шенелдезиндер алырга, инекти төрээн соонда 60-90 хонуп турда, эдержилгеге киирери кончуг таарымчалыг. Маңаа эн-не кол чугула чүве болза, малдың чаш төлүн доруктуруп өстүрериниң чогумчалыг үеэзи чайны чөп ажыглаары болур. Чаш малды чайның от-сигенинге одарладып өстүрерге, оларны ажаарының чаргдалы дыка эвээш болур.

Инекти кайы айда төрүдүп алза эвил деп айтырыгны Дуржулга станциязына өөренип көрген. Малдың төрүүр үеэзиниң зоотехниктиг анализтерин «Тес-Хем» совхозка база чоруткан.

Дуржулга станциязына инек төрээн сөөлүнде, оон чаш төлүнүң 18 айга чедир өзериниң шинчилелин кылган. Орта тус черниң симменталчыткан инектерин абердин-ангус уксаалыг бугалар-биле эдериштирип, төрүүр үелерин 3 кезекке үскен. Бирги үеэзи март, апрель айлар, ийиги үеэзи — май, үшкү үеэзи — июнь, июль айлар.

Бо шинчилелдиң түңнели-биле алырга, март—апрель айда төрүттүнген бызааларның өзүлдези, дириг деңзизи чайын төрүттүнген бызаалардан 14-ден 40 хуу чедир ажып турар болган. Түүе дээрге, эрте чазын төрүттүнген бызаалар чайгы от-сигенин бүрүнү-биле ажыглап, улуг шыырак апаргаш, кыш үеэзинде бодунуң өзүлдезин уламчылап турар. А чайын төрүттүнген бызаалар чаа доругун чорда, кыш дүжүп ээр, ынчангаш олар иезиниң сүдүн-даа, чайгы ногаан чемни-даа эки ажыглап шыдавайн баар-дыр.

Оон ынай, эрте чазын төрээн инектериниң сүдү часкаар чайын улам-на көвүдеп, бызааларны долузу-биле эмзирип, оларның оон ынай өзериниге улуг күштү бээрин дуржулга көргүскен.

Эрте чазын төрүттүнген бызаалар 3—4—5 ай назылыг тургаш, 900—1000 грамм немелде деңзини хонукта берип турар. А чайын төрүттүнген бызаалар ол-ла назылыында хонукта 130—140 грамм немелде деңзини берип турар. Ол үеде ындыг бызаалар күскү-кышкы айларга таваржыр, иелериниң сүдү база эвээжеп турар.

Инекти кайы айда төрүтсе эвил дээрзин биштиң станциясының дуржулгазындан көрдүвүс. Ынчангаш эткир угланыышкынныг инектиң төрүүрүн чылдың бир эдлчээнде (сезонунда) кылыр херек, тодаргайлаарга март-апрель айлар кончуг чогумчалыг боор турар. Ындыг болганда, инекти март-апрельде төрүүр кылдыр эдержилгеге киирген турары чугула-дыр.

Малдың кызыраар чоруу-биле демиселдиң хемчеглерин алыры республиканың өүгү-ле ажыл-агыйларына бирги чергениң айтырыы бооп турар. Малдың кызыраар чоруун узуткаары ажыл-агыйга улуг ажыкты бээр.

Хөй-хөй ажыл-агыйлар ам-даа эткир уксаалыг инектерни хар-назын, эр-кыс аайы-биле ылгаваан бооп турар. Эткир инектер сүт фермазының инектери-биле кады туруп турар. Ол ышкаш чамдык колхоз, совхозтарда эткир малдың зоотехниктиг сан-дацызы чок, бызааларны деңзилевес чоруктар бар. Малдың эдержилгези канчаар чоруп турарын хынавас, ону демдеглеп бижээн учёт чок. Бо өүгү четпестериниң уламындан инектиң кызыраары хөй бооп турар.

Түс черниң эткир угланыышкынныг инектерин өске уксааның инектери-биле хайнакташтырып турар үеде, бүгү-ле зоотехниктиг учёттарны өй-шаанда шын кылыры эртежок чугула.

С. БИМБИН,

Тыванын Көдээ ажыл-агыйының дуржулга станциязының улуг эртем ажылдакчызы.

Белеги бо хүннерде

Совет чогаалчыларның чогаалдары ЧССР-де

ПРАГА. (СЭТА). «Словацкий писатель» деп ном үндүрер чер бо чылын совет чогаалчыларның 20 хире чогаалдарын парлаар.

Словак ном парлаар черниң парлан үндүрери «Чаа совет чогаалдар» деп ному ССРЭ-ниң улустарының литературазы-биле номчукчуларны таныштырар. Ол номнуң 11 муң доктаамал чагыкчылары литва чогаалчыларның чечен чугааларын, украин чогаалчы М. Стельмахтың болгаш чукот автор Ю. Рытхэунуң чогаалдарын алыр.

В. Маяковскийниң, А. Твардовскийниң, Л. Мартыновтуң болгаш өске-даа совет авторларның шүлүктериниң чаа чыындылары ном садыгларынга көстүп кээр.

ЧУРУКТА: (солагай талазындан оң талазынче) Ярослав Пачес, академик Андрей Боровик-Романов болгаш Наталья Крейнес олар.

Чехословакияның Эртемнер академиязының физика институдунуң ажылдакчызы, физика-математика эртемнериниң кандидады Ярослав Пачес ССРЭ-ниң ЭА-ның физика айтырыгларының институдунуң улуг эртем ажылдакчызы кылдыр бир чылга томуйлаттырган. ССРЭ-де академик А. С. Боровик-Домановтуң лабораториязында ол физика-математика эртемнериниң кандидады Н. М. Крейнестиң удуртулгазы-биле куду температура үезинде кылагар магниттиг кристаллдар-биле чырыктың аразында хөлбаазын шинчилеп турар. Ярослав Пачес Совет Эвилелинде бир-ле дугаарында кээп турар эвес. Ол, 1952—56 чылдарда, МКУ-нуң физика факультединге профессор К. П. Беловтуң удуртулгазы-биле аспирантурага өөренип турган.

О. КУЗЬМИННИҢ фотозу. (СЭТА-ның фотохрониказы).

БРЮССЕЛЬДЕ ЧӨВҮЛЕЛ ХУРАЛ

БРЮССЕЛЬ. СЭТА-ның корр. А. Званцов биле А. Шишлонуң дамчытканы:

Ында Европаның капиталистиг чурттарының коммунистиг болгаш ажылчын партияларының чөвүлел хуралы ажыттынган. Чөвүлел хуралдың ажылында 21 партияның төлөөлекчилери киржип турар.

Европада амгы үеде капитализмниң кризизиниң дугайында, социал депшилге, демократия, национал хамаарышпас чорук, тайбын, социализм дээш коммунистиг партияларның демиселинин дугайында, а ол ышкаш ажылчын база демократтыг күштериниң чаңгыс эви дээш демиселдин айтырыгларын чөвүлел хуралдың киржикчилери чугаалажып көөр.

Бельгияның Коммунистиг партиязының Даргазы Л. Ван Гейт ол чөвүлел хуралды ажыткаш, СЭКП-ниң, Совет чазактың болгаш өске-даа социалистиг чурттарның чорудуп турар тайбың политиказы делегейге таарымчалыг өскерилгелерни болдурарынга, тайбынны болгаш айыыл чок чорукту быжыглаарынга идиглиг бооп турарын демдеглээн. Амгы үеде Барыын Европада капитализмниң кризизи улам ханыаап, сан-хөө байдал дорайтап, империалистиг чурттар аразының чөрүлдээлери шынгыырап, ажылчы чоннарның аңгы демисели күштелип турар. Ол бүгү болуушкуннардан камгаланыр дээш барының үеэлдиг күштер антисозетизмни болгаш антикоммунизмни кедередип, чавырлыышкынга шаптыктаар дээш бар-ла аргаларны ажыглап турар.

ВДР-ниң чазааның медеглели

ХАНОЙ. (СЭТА). Вьетнамга дайынны соксадыр болгаш тайбыкны катап тургузар дугайында Париж дугуржулгазынга ат салганындан бээр бир чыл болганынга холбаштыр Вьетнам Демократтыг Республиканың чазаа медеглел кылган.

Соңгу Вьетнамның улузу тайбын үеде дайынның балыгларын экиртириниң хеерээнге, улус ажыл-агыйын катап тургузуп хөгжүдеринге амыдыралды чогумчалыг болдурарынга, экономиктиг болгаш камгалал күчүшыдалды катап тургузарынга баштайгы тиилелгелерни чедип алган деп медеглелде демдеглээн.

Париж дугуржулгазынга ат салган хүнден бээр бир чыл эрткен, ынчалза-даа Мурнуу Вьетнамның улузу ам-даа тайбын эвес байдалда турбушаан, сайгончу эрге-чагырганың холунда девискээрлернин чону кандыг-даа демократтыг хостуг эргелерни ам-даа албаан. Олар ам-даа полицейжи террорнуң үеэзинде чуртавышаан.

ВДР-ниң чазаанын болгаш МВР-ниң Революстуг түр чазааның туружу ол хевээр: Вьетнам талазы-биле Париж дугуржулгазын хүндүлеп, сагыыр болгаш Каттышкан Штаттардан база сайгончу эрге-чагырганы ол дугуржулгаларга киирер, ийи бойлаан шериг эрге-чагырганы көргеп бис. Ол эрге-чагырга Мурнуу Вьетнамның чонунуң тайбын амыдыралга болгаш бот догуунаашкынга идегелин базып турар» —деп, бөлүктүң удуртукчузу Дж. Уэббер демдеглээн.

Сайгонда шериг судунуң 19 хуралынга делегация кежигүнү Дж. Буи олуржур аргалыг болган. Суд хуралы «шуптузу беш минут чер-ле аштас —буруулуулгаларны шуптузуп кара-бажыңнаар деп шиитken. Оларның дыка хөйүвде хилипчектээошкиннериниң сорбузу көстүп -турган деп чаагаа демдеглээн.

Париж дугуржулгазын сагыыр

ПРАГА. (СЭТА). Сайгончу эрге-чагырга Вьетнам талазыбиле Париж дугуржулгазын үргүлчү үреп, ат салган дугуржулгага чөрүштүр милитаристиг болгаш демократияга улур үүлгедиглерни кылып турар деп Журналистериниң Делегей Организациязының (ЖДО) медеглелинде айтып турар.

Париж дугуржулгазының бүгү негелделерин шыңгыы сагыырынче сайгончу эрге-чагырганы болгаш Американың Каттышкан Штаттарын албадаарынче делегейниң хөй-ниитизин ЖДО кыйгырган.

Дугуржулга ёзугаар

ДЕЛИ. (СЭТА). Делиге ат салган дугуржулганы ёзугаар Багах (Пенджаб штат) деп кызыгаар черге индий эрге-чагырганы туттурган 831 пакистан шериглерни болгаш хамааты кижилерни Пакистанга хүлээдип берген.

Индий тала оон-биле ам, 53 муң ажыг пакистан хамаатыларны дамчыдып берген.

Фин солуннуң Кыдат дугайында үүлү

ХЕЛЬСИНКИ. (СЭТА). Фин солун «Хювидстадсбладет» Кыдатта байдалдың дугайын бижээш, мынча деп айыткан:

Амгы үеде бир бөлүк дүжүметтерни Пекинден көдээ черлерже чорудуп турар. Оларның сорулгазы тараачыннар-биле кады кара ажыл кылыры эвес бооп турар. Чугаа болза, улусчу коммуналарда байдалды болгаш көдээде политиктиг үзел-бодалдарны хайгаарап көөрүнүң дугайында бооп турар.

Бо чаа кампания улусчу коммуналарның удуртукчуларынга удур болбушаан, тараа культураларының дүжүлү кудулап турар апарганы-биле холбашкан. Көдээге арыглал кылырының бо кампаниязын Чжоу Энь-лайның удуртулгазы-биле болуп турар болгаш дүжүт чок үш чыл соонда 1962 чылдан эгелээш, «культура революциязының» эгелээринге чедир үргүлчүлээн кампанияга дыка демей бооп турар.

Ужур-дүрүм чок үүлгедиишкин

ВАШИНГТОН. (СЭТА). Каттышкан Штаттарга деткиткен Тхиеуниуң Сайгонда эрге-чагырганы Вьетнамга дайынны соксадыр болгаш тайбыкны катап тургузар дугайында дугуржулганың бүгү негелделерин үреп, Мурнуу Вьетнамда байдалды демократияга үндезилээш шиитпирлээринге шаптыктап турар. Мурнуу Вьетнамга ийи неделя иштинде аян-чорук кылган бир бөлүк америк хөй-ниити ажылдакчылары ол дугайын АКШ-тың Күрүне секретарынга чагаазынга дыңнаткан.

«Мурнуу Вьетнам дээрге, полицейжи күрүне бооп арткаңын боттарывыс карааавыс-биле көрдүвүс... Мурнуу Вьетнамга баргаш, кадыг-дошкун, ирип бойлаан шериг эрге-чагырганы көргеп бис. Ол эрге-чагырга Мурнуу Вьетнамның чонунуң тайбын амыдыралга болгаш бот догуунаашкынга идегелин базып турар» —деп, бөлүктүң удуртукчузу Дж. Уэббер демдеглээн.

Сайгонда шериг судунуң 19 хуралынга делегация кежигүнү Дж. Буи олуржур аргалыг болган. Суд хуралы «шуптузу беш минут чер-ле аштас —буруулуулгаларны шуптузуп кара-бажыңнаар деп шиитken. Оларның дыка хөйүвде хилипчектээошкиннериниң сорбузу көстүп -турган деп чаагаа демдеглээн.

Суфанувонгтуң дыңнадыы

ХАНОЙ. (СЭТА). «Амгы үеде Лаостуң Патриоттуг Фронтузунуң болгаш лаос улустуң оң чугула сорулгазы —хостаттынган районнарны быжыглаары болгаш камгалаары, үргүлчүлүг агрессчи дайынның аар уржуктарын узуткаары, экономиканы хөгжүдери болур»—деп Мурнуу Вьетнамны Хостаарының Национал Фронтузунуң төп органы «Саут Вьетнам ин страга» сеткүлдүң кол редакторунга интервьюзунга Лаостуң Патриоттуг Фронтузунуң ТК-ның даргазы ыызыгуур салгакчызы Суфанувонг медеглээн.

Лаостуй патриоттуг күштери болгаш улузу-даа тайбынны быжыглаары дээш, Лаоска национал чөпшээрежилгени чедиишкиниг боттандырып чорудары дээш бүгү күжүн салыр деп ыызыгуур салгакчызы Суфанувонг чугаалаан.

Лаоска тайбынны катап тургузар болгаш национал чөпшээрежилгени чедип алыр дугайында дугуржулганың база ол дугуржулга дугайында протоколдуң тоогуулуг улуг ужур-дузазын демдеглээн, ЛПФ ТК-ның даргазы, национал чаңгыс эптиг каттышкан түр чазаан болгаш каттышкан комиссияны Лаоста ам-даа тургустунмаанын чугаалаан. Оон кол-ла чылдагаанны—вьетньянчы чазактың талазындан чаагай сагыш-сеткилди кылбайн турарында, Лаостуң эң дерзин барының үеэлдиг бөлүктериниң аңаа шаптыктаашкынныг болуруун ыызыгуур салгакчызы Суфанувонг демдеглээн.

Бирмада соңгулда

РАНГУН. (СЭТА). Бирмада январь 27-де эрге-чагырганың күрүне органнарынга соңгулда эгелээн. Чурттуң дээди хоойлужудулга органы — Улусчу хуралга 451 депутатты, а ол ышкаш эрге-чагырганың чер-чер органнары — Улусчу чөвүлелдерге 23 муң ажыг депутаттарны соңгуур.

В. Маяковский

ПАРТИЯ

„Владимир Ильич Ленин“ деп шүлүглелден

Дайзыннарның шивээзи,
кулактар дег,
частып чаштаар.
Дааштай аткан үтер-бөөлар диңмиди дег
Оожум,
чинге кышкыларны
мөөннештирген
Онза күштүг,
чангыс аай хат—
Партия ол.
Чаасказн болза,
кижи дүүрээни ол.
Чаржынчыг-даа, дайынчы-даа болуп албас
Мөге кижи чаасказн
ону чагырып аар,
Мөлдүк-калдык
ийи-даа кижи бастып болур.
Тарамыктар
партияга ыглып алза—
Дайзын, хору,
холуң көдүр,
өлүп кээп дүш!
Адыштанган салаалары
сая-сая,
Аар мөн дег чудурктуг хол—
Партия ол.
Чангыс боорга—
эге-ле хей,
санга кирбес.
Чаягыс кижи—
чарлыг меге,
күштүг-даа бол—
Беш каът
бедик
бажын туржук,
Беш карыш,
токпар безин
үтбайн баар.
Чанындыва чыгай
сырый кожалашкан
Саларның эгиннери—Партия ол.
Дузалажып,
партия-биле
демнежип,
Тудугларны
дээрже
бедидер
бис.
Партияның — ажылчын аңгының хендирбеези,
Партия—бистің өнмес,
мөңге хереэвис.
Партия—менээ өскерилбес,
ыара чангыс күш.
Бегун албаты мен,
а даарта
хаанналганы
Бөмбүрзектің
карталыңдан
чүлгүптер мен.
Аңгының мээзи,
аңгының хереэ,
аңгының күжү,
аңгының аллары—
Партия дээрге,
ол-дур.
Партия биле Ленин—
ийис төрээн алышкылар,
Иези—төөгүге
кым артык үнелигил?
Ленин деп чугаалаштың
партия
деп билип аар бис.
Партия деп чугаалаштың
Ленин
деп билип аар бис.

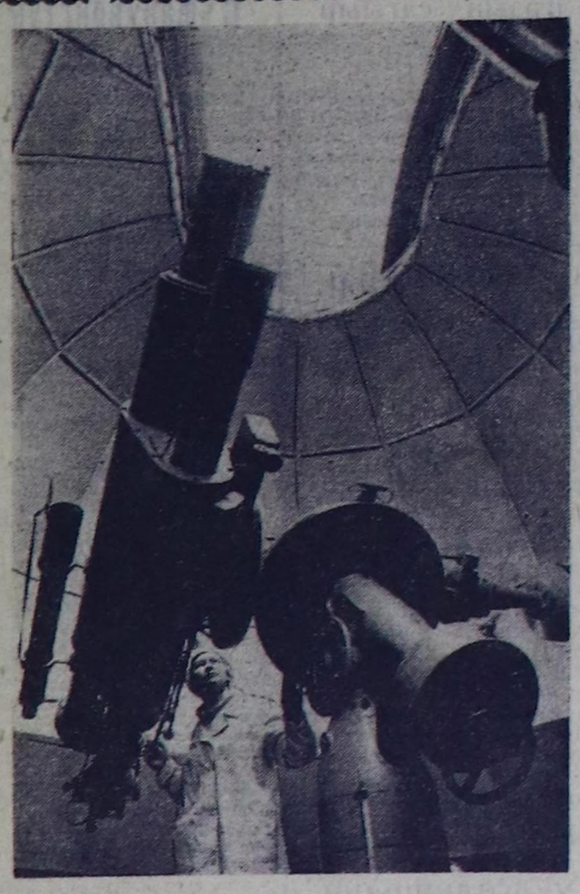

ССРЭ-ниң Эртемнер академиязының Кол астрономия обсерваториязының Николаевода салбырының эртемденнери бүгү чурттуң астрономнары-биле амгы үеде кады Черден көскү девисиэрде чоруп турар Когоутека дээр кометаны шинчилээр ажылды кылып турар. Ону үргүлчү чурукка тырттырып, карак-биле хайгаараан түңнелинде солун түңнелди берип турар. Ону планеталар шинчилээр талазы-биле Киевте бөлүкче чорудуп турар.

ЧУРУКТА: физика-математика эртемниринің кандидады, обсерваторияның бичии эртем ажылдакчызы Ф. Ф. Калихевич астографты ол кометаны чурукка тырттырарына белеткеп тур.

К. ДУДЧЕНКОНУҢ фотозу.
(СЭТА-ның фотохрониказы).

Чоннуң дыштанылгазы

Тоску беш чылдың шиитпирлиг үшкү чылында «Тыва кобальт» комбинаттың ажылчылери боттарының мурнунда салдынган планны онаалдаларны күүседир дээш шудургу ажылдаанар. Ооң түнелинде продукция бүдүрериниң чыл дээлгазын 100,5 хуу, сайгарылга онаалдазын 102,7 хуу күүсеткен.

Комбинаттың дирекциязы, партия, профэвилел организациялары ажылчыннарның болгаш инженер-техниктиг ажылдакчыларның ажылдаарынга таарымчалыг байдалды тургузуп, оларның дыштанылгазынче улуг кичээнгейни салып турар. Ол ажылчы чоннуң кадыкшылын быжыглап, бүдүрүкчүлүг ажылдаарынга дузалаар.

Чоннуң дыштанылгазын организастаарынга Хову-Аксы суур дыка таарымчалыг. Ол каас чараш бойдус чурумалдыг черде. Янзы-бүрү аң, куш, кат-чимис, тоорук тайгаларда, балык хемериинде элбек. Бо бүгү кижилерни чаягаар-ла хаара тудуп турар. Ынчангаш хову-аксыылар хостуг үелерин арыг агаарга эрттиреринге кончуг ыыктар. Каттаар, тооруктаар, балыктаары-биле чергелештир массалыг дыштанылга хүнерин организастап турар.

Эрткен чылдың ортан үеинде-ле 500 олуттуг спорт залдыг «Металлург» Культура бажыңы ажыглалда кирген. Суурнуң культурлуг амыдыралынга ол улуг болуушкун болган. Ында ниити ырының, музыканың, танцының болгаш өске-даа бөлүмнер ажылдап турар. Ында 130 ажыг кижи хаара туттунган. Оларның күжү-биле солун программалыг концертти организастаан. Боттывынгыр артистер дыка хой концерттерни көргүскен, ону ажыл-ишчилер сонуургап турар. Бот-тывынгыр уран түүл бөлүмүнге энергопехтің коллективи идеикейлиг киржип келген. Ында профэвилел организациязының культура-массалыг ажыл сектору (удуртукчузу Н. Л. Кабриович) бо талазы-биле эки ажылды кылган.

Миҳаил Монгушка удурткан бот-тывынгыр уран түүлдүң тыва болүү ажылдап турар. Олар түгле Хову-Аксынга эвес, Тока аттыг совхозка, Кочетово суурга аалдап чораанар.

Культура бажыңында школачыларга бөлүмнер база ажылдап турар, Мында 92 кижи хаара туттунган.

Культура бажыңында болуп турар концерттер, лекциялар, болгаш өске-даа хемчеглер чоннуң ажыктыг дыштанылгазынга бараан болуп келген.

Спорт чоннуң дыштанылгазынга, кадының быжыглаарынга улуг рольдуг. Ону барымдаалааш, бо ажылды массалыг болдурар хемчеглерни ап турар. Биргиээлчегде чаа күш-культура комплекизи ГТО-ну дужаарынче кичээнгейни күштелдирген. Суурда 144 кижи ГТО-нуң нормазын долузу-биле дужаап алган. 800 хире кижи комплекстің нормаларын дужаарынче эгелеп кирген.

Спорт залында ажыл-ишчилер хайныышкынныг. Боксту, хостуг хүрештү, чиик атлетиканы, волейболдуң секциялары организастаан. Хүндүс школачыларның, кежээ улуг улустуң маргылдаалары азы белеткелдери чоруп турар.

Хову-Аксының ажылчы чоннуң спортка ынак улус. Республиканың шилиидек хаакчылары, волейболистери бисте. Олар Тыва АССР-ниң чемпионну атты төлептии-биле чаалап алганнар. Хаакчылар республика маргылдаазынга чедиишкинниг киржири-биле хынамчалыг белеткенип турар.

Шыдыраага хандыкшылдыларның ортузунга ажылды улам экижидери-биле шыдыраа клувун тургузары көрдүнген. Эрткен чылдың ийиги кварталында уругларның спорт комплекизиниң тудуун өгелээн. Анаа чиик атлетиканың, хол бөмбүүнүң, уругларның спортчу оюннарының шөлдерин кылыр.

Комбинаттың ажыл-ишчилери дыштанырынга болаш эмнедиринге таарымчалыг профилакторийни каш чыл мурнунда ажыткан. Анаа чылдың-на 600 кижи кадының быжыглап ап турар.

«Металлург» пионер лагери республикада дээрелериниң бирээзи. Ону бо чылын алгыдар бис. Корпустарынга одаар черни кылыр, эштир бассейни тудар. Бо бүгү уругларның дыштанылгазын улам экижидер.

«Тыва кобальт» комбинаттан дыка хой кижи чылдыңна чурттуң болгаш республиканың курорттарынга, санаторийлеринге, дыштаныр бажыңнарынга барып, кадының быжыглап, дыштанып турар.

Ажылчы чоннуң дыштанылгазы чугула айтырыгларның бирээзи. Ынчангаш Коммунистиг партия болгаш Совет чазак олче кол кичээнгейни салып турар. Ону организастап турарывыста четкестер ам-даа бар. Бо дугайында комбинаттың партия-ажылагый активиниң хуралында шыкгыы чугаалашкан, моон соңгаар сорулгаларны тодаргай айыткан.

В. САМОЙЛОВ,
комбинатта профэвилел комитединиң даргазы.

ЮКАГИРЛЕРНИҢ АМЫДЫРАЛЫ

Соңгу Якутияда, Дошгуг океанның чанында Адакы Колымада Поход деп сонуургаңчыг аттыг улуг эвес суур турап турар. А оон шоолуг ырак эвесте (Сибирьге ынча деп чугаалаар) Андрюшкино дээр сууржуган база бар. Ында Совет Эвилелинде эн-не эвээш дээн юкагирлер дээр бичиибуурай улус чурттап турар.

Революция мурнунда юкагирлерниң оран-чуртунга ядыы-түрецги, аарыг-аржык, аш-чут үргүлчү тергиидеп турган. Аарыг-човуланга таварышкан юкагирлерни хоозун «кактаашкын», «тарбыдаашкыны»-биле эмнээн бооп, оларның магабодунда «каржы аза-букгу» үндүр сывырар дээш алганыр хамнар болгаш чорумал чиижең садыгжылар оларны кам-хайыра чокка мегелеп, мөлчүп, арага-дары-биле тооредип турганнар. Ол бүгү юкагирлерниң чоорту-ла эвээжеп, кырлырынга идиглиг бооп турган.

Улуг Октябрьның ачызында Соңгу чүктүп ол ивижилериниң болгаш аңчыларының амыдырал-чуртталгазы шуут чаартынган. Ыштыг-бустуг чадырларны, ашчутту болгаш кижилериниң оран-чурту-биле кылып чораан аарыг-човуланын-даа ам түгле төөгүүлерден билип ап болур. Юкагирлериниң өг-бүлелери амгы үеде чаагайжыды туттунган, чырык-делгем ыяш бажыңнарда чурттап турар, а Андрюшкинода бичии-чаштарга школа-интернатты белекке берген. Ында пижилерниң ажытөлүүнүң дугайында бүгү таланың сагыш салып, бүрүү-биле хандырып турар. Ырак-узак суурларга ужуп чедип турар самолёттар болгаш вертолёттар кижи бүрүүнге чаңчыл болу берген. Олар часкы үеде кыдыг-кызыгаар чок Тундраже ивилер эдерип, оларны малдап чоруптар кадарчыларга эргежок чугула бүгү-ле түүлдериниң курлавырын аппарын бээр.

Хоозун хамнарның өрнунда ам эмчи болгаш зоотехник бар апарган, Андрюшкинода радио болгаш кино-чурук шуут чаңчыккан түүлдер бодуу берген.

Юкагирлер ам солун-сеткүүлдерни номчуп турарлар. Оларда боттарының башкылары болгаш эмчилери, ветеринарлары, мал эмчилери болгаш зоотехниктери база бар. Юкагир чогаалчы Семен Курилов чоокта чаа «Ханидо биле Халерха» («Эзиржигеш биле далай кускуну») деп номну парлап үндүрген. Ол бодунуң номунда төрээн черииниң чаартынышкынының дугайында, юкагирлериниң амыдыралының болгаш ажыл-ижиниң дугайында тоожуп турар. Юкагирлериниң чаа амыдыралы... Ол Совет Эвилелиниң акы-дунма ёзузунуң өг-бүлезинде чурттап турар улуг-даа, бичиидаа улустарга ам шуут чаңчыл болу берген амыдырал-дыр. Ол чаа амыдыралды юкагирлерге Октябрьның социалистиг Улуг революциизы, улуг ленинчи идеяларын өшпес-читпес чырык херели тургузуп берген.

ЧУРУКТА: юкагирлер Анна Терентьева биле Мария Слепцова олар «Совет Эвилели» деп журналдың чаа номерин номчуп олурлар.

Г. НАДЕЖДИННИҢ фотозу.
(СЭТА-ның фотохрониказы).

Консультация

Грипптен камгаланыңар

Грипп амгы үеде аң-не дүрген пептерээчел, халдавырлыг аарыгларның бирээзи. Чылдың-на грипптен аараан кижилериниң саны өске бүүү халдавырлыг аарыгларга бодаарга, ыракта көвей болуп турар. Ленинградта бүүү чурттуң грипп талазы-биле кол тову болур институт грипп кайы үтдан, кайнаар тарап болурул дээрзин эмчи ажылдакчыларынга медээлеп турар. Ынчангаш гриппке удур ажылды область, республика бүрүзүнге чорудары эртиг апарган. Гриппке удур ажылды утлап баштаар комиссиялар кадык камгалал министерстволарында тургустунган. Чуртта өске черлер-биле дөмей, бистің республикада грипптиң эн-не пептереңгей үеви — декабрь, январь, февраль айлар болуп турар.

Ынчангаш эмнелге ажылдакчылары чылдың-на гриппке удур кылза чогуур ажылдарны план ёзугаар чорудуп турар. А грипп пептерей берген таварылгада эмчилериниң немелдеээлчег-биле ажылдаарын күштелдирер. Чалалгаларга баар дүрген дуза чедиреринің машиналарын база планнап ап турар. Ынчалзадаа грипп-биле демисел түгле медицина ажылдакчыларының херээ дээр болза, шын эвес. Бо ажылды профэвилел месткомнары, ажылчын комитеттери, башкылар коллективтери, чер-чер Советтериниң депутаттары, хереженнер чөвүлеллериниң активчилери кичээнгейге алаа чогуур. Кижилериниң ажылдаар черин чылыг, чырык, арыг кылдыр тургузар. Соок, хирлиг черлерде ажылдап турар кижилер гриппten аарычал болур.

Гриппten аараан кижилериниң ону бут кырынга эрттиреринің, хой-ниити черлериниге баарын болдурбас. Ол ышкаш аарыг кижилер бажыңынга шын эмненин, эмчиниң сүмезин сагыыр болза эки.

Грипп түгле оон аараан кижилерни дамчыштыр тараар. Грипптээн кижилер чодуруп, азырып, сиңмирин турда, долгандыр турар агаарже, чоогунда турар кижилерже каракка көзүлбес хензиг, хой грипп өскүдүкчүлерин (вирустарны) тарадып турарлар. Агаарга тараан вирустар чоорту шалага, столга, соңгага барып чыпшынар. Хой-ниити черлериниге (кинотеатрларга, школаларга, автобустарга, вокзалдарга), агаарга грипптиң хой санныг вирустары бар болур. Ындыг агаарны тыныг кадык кижилер грипптен бээрлер. Оларның эзди изин, бажы аарып, думчук суу токтун эгелээр болгаш чодуруп турар апаар. Ынчавгаш өг-бүледе грипптен аараан уругларга, улуг-даа кижилерге эмчиниң ыяан-ла чалаар херек. Ындыг өг-бүленің кежигүннери грипптен камгаланыр сорулга-биле үш-дөрт каът марлядан кылган масканы кедип, думчукту, аасты дутлаар. Хой-ниити черлериниге ажылдап турарлар (садыгжылар, столовая, уруглар албан черлериниң ажылдакчылары) ону база кедери чугула.

Бир эвес улуг коллективтериниң кежигүннериниң 70-80 хуузу гриппке удур ийи каът тарыышкынны эрткен болза, оларның грипптээри тарылга эртээн коллективтерге бодаарга 2-3 катап эвээш болур. Тарылганы эрткен кижилер гриппти чиигибиле эрттирер.

Д. ОЮН.

Республиканың санэпидстанциязының халдавырлыг аарыгларга удур килдиниң эргелекчизи, гриппке удур республика комиссиязының кежигүнү.

Редактор В. С. ШАРАВИН.

Солун түүлдер

РЕРИХ ҮЕЗИ-ЛЕ ОЛЧААН

Ленинградтан үүс километр ыракта турар Избарада Н. К. Рерихтің бажыңы бодунуң баштайгы хевир-шинчизин удавас алыр. Хоочун суурда катап тургузуушкун ажылдары эгелээн. Музей бо чылдың күзүнүнде, аалдарлыг орус чурукчунуң төрүттүнген хүнүндеп бээр үүс чыл оюн демдеглээр үеде ажыттынар. Маңаа Николай Константиновичиниң чаш болгаш аныяк чылдары эрткен. Ол бодунуң сактыышкыннарын бижээн номнарының эң уттундурбас арыннарын Избарага тураскаатканы.

— XVIII үүс чылда туткан кол бажың бирги эөлчегде катап тургустунар, — деп, архитектор А. Э. Экк чугаалаан. — Ооң беш өрээлдери шаандакы хевиринче кирер.

Бажыңга улаштыр туткан өрээлге «Шапкынчы» деп чурукту тургускан төөгүзүнүң дугайында түүлдерни делгээр. Рерих аныяанда археологиялга хандыкшып, Избараның чоок-кавызында эрте шагның хорумнарын казып турган. Эртебурунгу Орус чуртунуң төөгүзү-биле холбашкан «шапкынчыны» чуруур дугайында бодал ынчан тывылган болгу дег. 23 хардыг чурукчу Урал чурулга академиязынга ол чуруун диплом ажылы кылдыр киргген. Делгелегге турда-да, ону П. М. Третьяков садып алган.

Бажыңның өске заалдарынга библиотека, номчулга өрээли болгаш «Ударник» совхозтуң ажылчыннарынга дыштанылга өрээлдери ажыттынар. Коданның иштинге бистің хүннеривиске чедир турып келген биеэ шагның ацмаарын, мал кажааларын, дериг-херексел сарайын, ат кажаалын болгаш өске-даа ажыл-агый тудугларын катап тургузаар.

Үе-дүзүтүң шивилериг болгаш чурукчунуң дөрт туя-ныштарны номей олурткаңы алленды хевээр арттырбышаан, паркты, өлүн чаартыр апаар.

В. ГАНШИН,
СЭТА-ның корр.

ИЗБАРА,
ЛЕНИНГРАД ОБЛАСТЬ.

ХУУЛГААЗЫН УЖУКТАР

Кызыл удазын инеин эдербишаан, бүзүрелдиг чуруп-да эгелээр... Аскыр даганың дөскелчок, өткүт үнү. Аргаан удазынардан тывылган ол үн бүгү кылыгны аян кириптер: чечектер сегленнин, өөт-сиген оюн эреп, содаачыдагаанның буттарының адаанда чер өөрээн дег чалгый бээр.

Инеиниң хуулгаазын ужуктары стол шыыгларынга, баартыктарга, көжегелерге, аржыылдарга онза каас-шиник хевирин кириптер. «Онега ындының угулзалары» деп мастерскаяның чурукчу-конструктору Алла Горлищева ол кайгамчык кылыгларны улуска чоргаарал-биле коргүзер.

Онега хол ындында Шуньга деп карел суурда соңгу чүктүп шеверлериниң бүгү делегейге сураглыг артели бар. Шеверлериң кырган-аваларының кырган-авалары сес харлыг бичии уруглар турган, угулзалап даараарынга хереглээр херексели шаңналга алганнар. Кырыгыжеге чедир оозундан ол-ла хөвөөр дарылбаанар. Шуньганың амгы үедеги шеверлери ол өртек чок уран иштн камныы-биле кадагалап турар.

«Онега ындының угулзалары» тургустунгандан бээр дөртен беш чылдар эрткен. Эжиктен кирип кээр сеп... Кырганавларның херексели кайыл? Ол мында шагда-ла чок. Шеверлер ам шарын, берге ажылды чигедип турар машина-дузалакчыларлыг апаргаң. Хере чаткан постер машина-инеиниң долгандыр дескиперге, удазынның ужуктары улажып, чуруктар кылдыр хуулуп турар. Ынчалза-даа шеверлериниң онза, түскай көрүжү бар. Чижээ, кызын соңгага сорктун чараш хээлери чуруттуна берген дижик, олар дораан-на өске дужуртуне бергилээр.

Эрткен дөртен беш чылдарның иштинде «Онега ындының угулзалары» деп мастерскаяны бүгү-эвилелдиң болгаш делегейниң кааскалга-сиилбир уран түүлүнүң делгелгелеринге каш удаа киржип, шаңналдарны алган. Түгле чамдык чагыгларны күүседип четтикпейн баргылаар-дыр бис деп, Алла Горлищева чугаалаар. Ынчалза-даа олар ам дузалакчыларлыг апаргаң. Чижээ, «Онега ындының угулзаларының» Медвежьегорскиде мастерскаязы бут кырында турып орар. Шуньганың салбырын Петрозаводскиге база ажыдар деп шиитпирлээн.

Н. МИЛОВ,
СЭТА-ның корр.

ШУНЬГА СУУР,
КАРЕЛ АССР.

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

ЯНВАРЬ 29-ТА

МОСКВАДАН

15.00—Информастыг программа. Эш Л. И. Брежневтиң Кубаже аян-чоруунга хамаарыштыр. 16.00—Концерт. 16.20—«Бүгү-ле сеткилинден». Реутовтуң пос-таавы фабриказының коллективи-биле ужуражылга. 18.00—«Ye». Информастыг программа. Эш Л. И. Брежневтиң Кубаже аян-чоруунга хамаарыштыр. 19.00—Өөнүт телекөргүзүг. Музыкалыг эстафеда «Эш ыр».

КЫЗЫЛДАН

20.50—Телемедээлер. 21.10—«Бүтүнээн болчаг». Кыска фильм. 21.10—«Бистің планетавыс». Дамчыдылга. 21.40—Телемедээлер. 21.55—Чарлаалдар, реклама.

МОСКВАДАН

22.05—Музыкалыг программа. 23.00—24.00—«Ye». Информастыг программа. Эш Л. И. Брежневтиң Кубаже аян-чоруунга хамаарыштыр.

КИНО

ЯНВАРЬ 29-ТА

«НАПЫРАЛ»: «Түгле сеп сеп» 10.00, 11.40, 13.20, 15.00, 17.10, 18.50, 20.30 шактарда.

«ПИОНЕР»: Далайга дамды» 9.20, 10.50, «Василий Суриков» 15.00, «Кижи дилеп чор мен» 12.20, 16.50, 18.45, 20.40 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Бешки удуң» 15.00, «Кырган-аваның соонда келген кижи» 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.

«ВОСТОК»: «Эрес-дидим чоруктуң школаазы» 14.00, «Кызыл майгын» (2 сериязы кады) 16.00, «Любовь Яровая» 18.40, 20.30 шактарда.

«ЭНЕРГЕТИК» КУЛЬТУРА БАЖЫҢЫ «Чиполлино» 16.30 «Талантылар болгаш мөгейикчилер» 18.00, 20.00 шактарда.

ТЫВА АССР-НИҢ ИХМ ССРЭ-НИҢ ИХМ-НИҢ ДЭЭДИ БОЛГАШ ОРТУМАК ӨӨРЕДИЛГЕ ЧЕРЛЕРИНГЕ КУРСАНТЫЛАР ЧЫЫЛДАЗЫН ЧАРЛАП ТУР

Өөренир хуусаазы дээди школаларга 4 чыл, ортумак школаларга 2 чыл. Анаа ИХМ органнарынга ажылдаар, юридика талазы-биле дээди болгаш ортумак эртемнит специалистерни белеткээр.

ССРЭ-ниң ИХМ-ниң Омск дээди школазынга болгаш Иркутскиниң орт-техниктиг училищезинге кадының байдалы ИХМ органнарынга ажылдаарынга таарыштыр, 30 хар чедир назылыгларны хүлээп алыр. Волгоградта, Горькийде, Рязаньда дээди школаларга, ол ышкаш Новосибирскиде, Хабаровскиде, Барнаулда, Саратовта ортумак школаларга үстүнде айыткан түүлдерден ацгыда, шериг албанын эрттиргеннерни хүлээп алыр.

Школаларга кирерлер дараазында экзаменнерге конкурстуг экзаменнер тудар:

орус дылга болгаш литературага бижимел болгаш аас-биле;

ССРЭ төөгүзүнге бижимел-биле;

даштыкы дылга (түгле дээди школаларга кирерлер);

Үндезин чурттакчыларны көнкурстан дашкаар хүлээп алыр.

Дээди болгаш ортумак өөредилге черлеринге кирерин күүзүннер эмчи комиссиязын эртери-биле бо чылдың май 25-ке чедир Тыва АССР-ниң ИХМ-ниң кадрлар килдизинге дараазында документилери-биле келир:

1. Ортумак эртемнинин дугайында документ боду-биле.
2. Шериг биледи (киир бижидилге хереченлери).
3. Будүрүлге болгаш партия-комсомол талазы-биле характеристика.
4. Бөрт чокка тыырттырган 3×4 хемээлдиг үш чурук.
5. СЭКП азы ВЛКСМ хооркомунуң, райкомунуң чоруткан бижин.

Школага дужаал ёзугаар хүлээп алган кижилерни кичээлдер эгелээр хүнден эгелеп халас чемненилге, ниити чурттаар чер, хеп болгаш айда 40 рубль хемчээллиг стипендия-биле хандырар.

ТЫВА АССР-НИҢ ИХМ-НИҢ КАДРЛАР КИЛДИЗИ.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: 667000

Кызыл, Щетинкин-Кравченко кудумчузу, бажың № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ. Редакторнуң 24-63, редакторнуң оралакчыларының 35-24, пропаганда килдизинің 23-54, харыысалгалыг секретарының 23-35, партийжи амыдырал килдизинин 37-13, культура килдизинин 23-54, көдээ ажылагый килдизинин 21-47, үлетшүр килдизинин 22-64, чагаа килдизиниң 41-27, информация база совет тургузуг килдизинин 20-60, бухгалтериянын 31-75, корректорларнын 27-41. Солун келбейн барганда 32-75 телефонче долгаар.

СОЛУН НЕДЕЛЯДА 6 КАТАП ҮНЕР

Парама 2 Тираж 15953. Чагыг № 62.

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелинин Ном үндүрер чер, полиграфия болгаш ном садыының талазы-биле эргелелинин типографиязы. (КызылЩетинкин-Кравченко кудумчузу бажың № 1). ТС—00043.